

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

Madarászok Európában

A fekete harkály

A Kárpát-medence gyöngyszeme

Átverés

Az elmúlt évek hagyományainak megfelelően ez év október elején ismét megrendezzük a

NEMZETKÖZI MADÁRMEGFIGYELŐ NAPOT.

A rendezvény időpontja: október 3-4.

Kik és hogyan kapcsolódhatnak be a programba, mit kell csinálniuk?

A rendezvényen mindenki részt vehet, aki csak egy kicsit is ismeri a madarakat, vagy éppen most szeretné megismerni őket. Célunk az, hogy meghívjuk Önt, töltsön egy kellemes napot a természetben, próbáljon megfigyelni, megismerni minél több madarat.

Ezt megteheti önállóan is akár a lakóhelye környékén, de részt vehet központi rendezvényünkön is.

Mit kell megfigyelnie?

Minden madarat vegyen számba (a verebet is), s a látott fajokat és a példányokat jegyezze fel.

Mit kell még Önnek tennie?

Október 4-én délután 16 óráig, kérjük, hívja fel a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületet az **1/275-6267**-es vagy az **1/275-6247**-es telefonszámon (ezekre faxolhat is) és kollegánknak mondja be a látottakat a következő részletezéssel:

1. A megfigyelésben résztvevők száma.
2. A megfigyelési helyszínének száma.
3. A látott madarak száma összesen.
4. A megfigyelt fajok száma.
5. Az 5 legnagyobb számban látott faj és ezek fajonkénti száma.
6. Esetleges ritka fajok előfordulása.

A beérkezett adatokat 18 óráig összesítjük, és faxon eljuttatjuk a Svájci Madártani Egyesülethez, ahol összegzik az európai eredményeket. Így este 20 órakor már tudni fogjuk az Európára vonatkozó végeredményt.

Hazánkban 1997-ben 212 helyszínen 465 728 madarat láttak a megfigyelők. Hollandiában 126 helyszínen 500 000 madarat (itt a tengerpartok a legnépszerűbbek). Európában összesen 1377 megfigyelőponton 1 649 246 madarat láttak. A többi országgal összehasonlítva elmondhatjuk, hogy igen jól szerepeltünk, hiszen mind a látott madarak számában, mind a helyszínek alapján a másodikok lettünk (a madarak számát tekintve az első Hollandia lett, míg a helyszínek tekintetében Nagy-Britannia szerezte meg az első helyet). A résztvevők számában viszont csak a 7. helyen végeztünk.

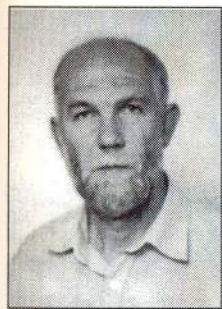
Szeretnénk ez évben e téren is előrébb kerülni a képzeletbeli dobogón. Kérjük, segítsen nekünk ebben! Szervezen családi programot, tájékoztassa az iskolák pedagógusait, a barátait. Vigye ki családját, ismerősét, barátait egy kellemes sétára a természetbe, s ha már ott járnak, számolják össze a látott madarakat.

Az idei évben versenyt hirdetünk.

A vetélkedés egyének, családok és csoportok közötti. A megadott időpontig beérkezett megfigyelések alapján kerülnek megállapításra az egyes kategóriák nyertesei. Az első három helyezett között pólókat, könyveket és egyéb nyereményeket sorsolunk ki. Az esemény központi rendezvénye Budapesten az Óbudai (Hajógyári)-szigeten lesz. Itt a két nap során kiadványok árusításával, távcsöves madármegfigyelési lehetőséggel, szakmai kísérős sétára, tesztés természetismeretre és szakmai kérdések megválaszolására vállalkoznak kollégáink.

Töltsön egy kellemes napot a természetben!

Ha kérdései vannak a programmal kapcsolatban, kérjük hívja Dénes Pétert az **1/275-6267**-es telefonszámon.

Az első lépés...

Ha valami ba-
ki történik egy
kiadványban, az
első kézenfekvő
mentség szokott
lenni „közbe-
szólt a nyomda

ördöge”. Nos, most is ez történt, de ez-
úttal a nyomda ördöge akarva-akaratlanul,
segíteni akart. Az előző szám vezércik-
kében azt írtam Önöknek Kedves Ol-
vasók, hogy 2000 Madártávlatba talá-
lomra beteszünk egy-egy kérdőívet, és
kértém annak kitöltését és visszaküldé-
sét. Nos, a nyomda ördöge révén nem
2000 újságba került bele a kérdőív, ha-
nem minden példányba, úgyhogy a Ma-
dártávlat összes olvasójához eljuthatott.

Sajnos ennek ellenére, eddig alig
300-an küldték vissza a kérdőívet, ami
valljuk be nem sok. Én személy szerint
jóval többre számítottam. Valószínűleg
még érkezik majd néhány lap, de azt hi-
szem közel sem annyi, amennyit látni
szerettem, szerettünk volna. Külön kö-
szönöm tehát mindazoknak, akik vették
a fáradságot és némi pénzt sem sajnáltak
a borítékra és bélyegre, és visszaküldték
nekünk a kérdőlapjukat. És különösen
köszönöm azoknak, akik nem csak az
egyes rovatokat töltötték ki, de hosszab-
ban-rövidebben kifejtették véleményü-
ket lapunkról, dicsértek vagy bíráltak,
ötleteket adtak, segíteni akartak.

Az eddig beérkezett kérdőívek meny-
nyiségét nem akarom minősíteni, hiszen
sok oka lehet annak, hogy valaki nem
küldte azt vissza. Néhány gondolatot
azonban ennek kapcsán engedjenek
meg nekem.

Én azt hittem, hogy ez a lap más,
mint a többi, azok, amelyek az újságos-
standokon kaphatók, és elsősorban azért
más, mert egy lelkes csapat készíti,
akiknek nem ez a munkaköri feladatuk,
akik nem kapnak díjazást (a főszerkesz-
tő és a technikai szerkesztő egy rendkí-
vül szerény díjazásban részesül) a lap
összeállításáért. Nem kapnak díjazást a
cikkért, a képanyagért, nem kapnak
díjazást azért, hogy a Madártávlat két-
havonta eljuthasson az olvasókhoz.
Vagyis ennek a csapatnak nem ez a
munkája. Ezzel természetesen nem aka-
rom lebecsülni azokat a lapkészítő kol-
legákat, akik megfelelő fizetésért végzik
ugyanazt a munkát, vagy akik felveszik

a honoráriumot – nagyon helyesen – az
írásaikért, fotóikért, rajzaikért, hiszen
ők is az olvasókért dolgoznak. De ha ők
nem kapnak választ a kérdéseikre, az
véleményem szerint kevésbé lehangoló,
mint a mi esetünkben. Hiszen ez nem
egy lap, ez a „mi lapunk”, az egyesületé,
a tagoké, amit sokszor kinnal, keserv-
vel, bizonytalansággal, számról-számra
készítünk, garaszkodva, fogunkhoz
verve a filléreket, mert a rendelkezésre
álló pénzüsszeg sosem elég. És nem
azért nem elég – és ezt biztos állíthatom
– mert nem értünk hozzá vagy nem ad-
juk tudásunk legjavát, hanem mert ez
egy olyan lap, amelynek a témája a ter-
mészet, és amely, különösen a mai Ma-
gyarországon, a perifériára van szorul-
va, s így nehezen finanszírozható.

Én tehát azt gondoltam, hogy tagja-
ink, akik talán elkötelezettebbek az ügynek,
segíteni fognak nekünk és önmaguknak,
és megírják véleményüket, hogy mi-
lyennek szeretnék látni a lapjukat.

Az eddig beérkezett kérdőívek fel-
dolgozása most folyik, még tehát korai
lenne bármiféle konklúziót leszűrni.
Egy dolog azonban már látszik, nevezet-
esen, hogy a legtöbb válaszoló elma-
rasztal bennünket a lap belső oldalainak
sokszor gyenge nyomdai minősége mi-
att, amiről természetesen nem mindig a
nyomda tehet. Az az igény, hogy jobb
minőségűek legyenek a belívek, érthető
és jogos, és teljesen egybeesik a mi
szándékainkkal is. Tehát változtatni
kell.

A gyenge minőség – ami elsősorban
az illusztrációkra vonatkozik – oka első-
sorban az eddig használt papír minősé-
gében keresendő, mert az offset papíron
a fotók sokat veszítenek élességükből,
kontrasztjukból. Így tehát áttérünk a
műnyomó papír használatára, ami azon-
ban lényegesen drágább. Hogy a lap
nyomdai ára ne változzon, ezentúl csak
24 oldal terjedelemben fog megjelenni –
az eddigi 28-cal szemben –, de hogy a
cikk száma és terjedelme ne csökken-
jen, maximálisan kihasználjuk a rendel-
kezésre álló oldalakat, így a lap infor-
mációtartalma gyakorlatilag változatlan
marad.

Péchy Tamás

Tartalom:

Az első lépés	1
aktuális	2
Madarászok Európában	2
bemutatjuk	3
A fekete harkály	3
gyakorlati természet- védelem	4
Uráli baglyok a Zempléni- hegységben	4
tájak, emberek	5
Megemlékezés Dr. Vasvári Miklós születésének 100. évfordulójáról	5
mozaik	6
Fülöpházán táboroztunk	6
Biharugrai nyár	7
mondom a magamét	9
keresztretjvény	11
kérdezz-válaszolok	12
postaláda	13
csipogó	17
tizenévesek írták	20

*A címlapon Törpegém;
Péchy Tamás felvétele*

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Fridrich Róbert

Dr. Kalotás Zsolt

Kókay Szabolcs

Marik Pál

Musicz László

Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Nyelvi lektor:

Szarka Jánosné

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és Természetvédelmi

Egyesület (MME)

Felelős kiadó:

Fidlóczky József

Felelős terjesztő:

Istváni István

Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.

Levélcím: 1537 Budapest, Pf. 391.

Telefon és fax: 1/275-6262, 1/275-6274

E-mail: zsofi@madartav.zpok.hu

madartav@freemail.c3.hu

dzsofi@freemail.c3.hu

<http://www.c3.hu/~mme>

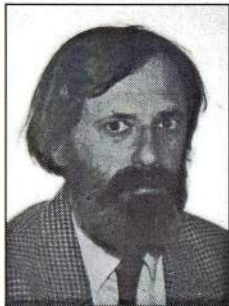
**Kéziratokat nem őrünk meg,
és nem küldünk vissza.**

Nyomás: Press+Print Kft.

ISSN 1217-7165

Madarászok Európában

Haraszthy László

A BirdLife International Európai szekciója

rendszeresen közzéteszi tagszervezeteinek név- és címjegyzékét egy kis füzetben, amely egyúttal tartalmazza az egyes szervezetek legfontosabb adatait is. Ezek alapján készítettem magamnak egy táblázatot, melynek elemzése igen érdekes eredményt ad.

A BirdLife-nak minden országban csak egy partner- vagy együttműködő szervezete van. Előbbi kategóriába – melybe a mi egyesületünk is tartozik – csak azok kerülhetnek, akik éveken keresztül szorosan együttműködnek a BirdLife Internationallal, és munkájuk alapján kivívják ezt a rangot. Az egy ország-egy szervezet rendszerből következik, hogy földrészünkön a címjegyzékben szereplőnél lényegesen több egyesület van, és természetesen sokkal több tag is. Gyakran ezek igen nagy egyesületek, mint például a Bajor Madárvédő Egyesület, mely nem BirdLife partnerszervezet, mivel Németországot a NABU – Természetvédők Szövetsége – képviseli.

A fent említett jegyzékben öt ország helye üresen szerepel, mivel ezekben nincsenek madárvédő egyesületek, vagy ha mégis vannak, nincsenek kapcsolatban a BirdLife-fal. Ezek a következők: Azerbajdzsán, Bosznia-Hercegovina, Grúzia, Jugoszlávia, Örményország.

A BirdLife International Európában 1 548 130 madárvédőt foglal magába. Az egyes országok között óriási aránytalanságok vannak. Nagy-Britannia úgy tűnik utolérhetetlen előnnyel – 1 millió taggal – vezeti a listát. Európában átlagosan minden ötszáz lakosra jut egy szervezett madárvédő, az angol egyesület hatalmas taglétszáma nélkül azonban már csak minden 1415. ember tartozik e kategóriába. Az egyes országok lakosságának arányában a szervezett madárvédők száma igen nagy szórást mutat. A csúcstól mindenképpen a luxemburgi egyesület tartja, mivel ott minden 29. állampolgár szervezett madárvédő. A nagy lélekszámú országok

közül ismét csak Nagy-Britannia emelkedik ki, ahol minden 58. állampolgár RSPB tag.

Az európai átlag alapján az MME-nek 20 000, illetve Anglia nélküli átlag szerint kicsit több mint 7000 tagjának kellene lennie. Tudjuk, hogy a mi tagságunk 4000 fő, tehát akárhogy számoljuk lakosságárányosan, taglétszámunk elmarad az átlagtól. S ez a 23. helyet biztosítja számunkra.

Földrészünkön 15 km²-enként, az angolok nélkül pedig 43 km²-enként él egy madárvédő, miközben hazánkban 23 km²-re jut egy tagtársunk.

Ahhoz, hogy az európai átlagot – 15 km²/tag – elérjük, taglétszámunknak 6200-ra kell emelkednie.

Az egyesületek közül elsőnek az angliai alakult 1889-ben, őt követte a holland és a német, mindkettő 1899-ben. A többiek már mind századunkban létesültek. A 43 ország egyesületei között életkora alapján az MME a középmezőnyben, a 22. helyen található. A legfiatalabb az ukrainai egyesület, amely 1994-ben alakult.

Taglétszám alapján az RSPB (Nagy-Britannia) 1 milliós tagságával kiemelkedik a mezőnyből. Őt követi 2 száz ezer feletti taglétszámú szervezet (a német és a holland), majd következnek a 10 és 100 ezer közöttiek: Svájc, Belgium, Olaszország, Franciaország, Luxemburg, Dánia, Svédország. Az MME 4000 tagjával a jónak mondható 16. helyen áll. Csak érdekességként említem meg, hogy az országok területnagyság szerinti sorrendjében Magyarország szintén a 16. helyen áll.

Földrészünkön a BirdLife partnerek-nél összesen 1551 főfoglalkozású dolgozó tevékenykedik. Ennek közel kétharmada – 1000 fő – az RSPB-nél. Mindössze nyolc olyan egyesület van, amelynek nincsenek alkalmazottai. Ebben a listában az MME az igen előkelő 8. helyen áll, olyan nagy szervezeteket megelőzve, mint a dániai vagy a svájci madárvédők.

A 43 szervezet közül mindössze kettőnek nincs folyóirata, a többségnek egy, 24 szervezetnek van kettőnél több. Ebben a rangsorban az MME 4 folyóiratával (Madtávlat, Tűzok, Partimadár, Ornis Hungarica) a cseh egyesület mögött Máltával megosztottan a második helyen áll.

A cseh egyesületnek 5 állandó folyóirata van.

Ezek a számok talán arra a kérdésre is választ adnak, vajon miért áll az egész világon a madár az érdeklődés középpontjában, miért olyan erősek a madárvédelmi szervezetek. A különböző érdekcsoportok – idegen szóval: lobbyk – szerte a világon igyekeznek érdekeiket minél hatékonyabban érvényesíteni. Nagy-Britanniában a legerősebb lobby az RSPB, a különböző ipari érdekcsoportok csak őket követik. Pedig elképzelhető, hogy az olaj, a gépjárműgyártás, vegyipar stb. milyen erős képvisel.

Az RSPB-nek lényegesen több tagja van, mint a bejegyzett pártoknak.

Persze mindez nem magától alakult ki, de mint látjuk, más országok is ebbe az irányba haladnak annak érdekében, hogy földrészünk madárvilágát és annak élőhelyét közösen megvédjük.

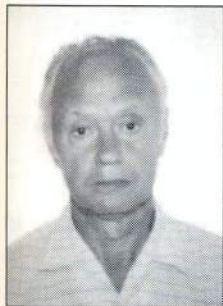
☒

Magyarország		hely	I. helyen	
tagok száma	4000	16.	Nagy-Britannia	1000000
dolgozók száma	20	8.	Nagy-Britannia	1000
kiadványok száma	4	2.	Csehország	5
alapítás éve	1974	22.	Nagy-Britannia	1889
lakosság/tag	2500*	23.	Luxemburg	29
terület/tag	23,3**	18.	Luxemburg	0,184714286

*vagyis minden 2500. polgár MME-tag; **vagyis 23,3 km²-enként él egy MME-tag

A fekete harkály

Schmidt Egon

Legnagyobb harkályfajunk, színezete koromfekete. A hím fejteteje piros, a tojónak csak a tarkóján van egy ugyancsak piros folt. Hazánkban korábban főként az öreg állományú bükkösök madara volt, az utóbbi évtizedekben azonban terjeszkedésének lehetünk tanúi, és ma már egyes erdőkben, folyóártereken, nagyvárosok kertés, ligetes részein és az alföldi öregebb állományú (költésre alkalmas) nyárasokban is rendszeresen találkozhatunk vele. Többnyire röptében hallatott jellegzetes „krü-krü-krü” kiáltása tűnik fel, ültében ugyancsak nagyon jellemző, semmi mással össze nem téveszthető nyávogó hangot ad. Állandó madár, az év

minden szakában láthatjuk, az öreg párok állandóan revírjük környékén tartózkodnak, a fiatalok kóborolnak.

A násztevékenység korán, már januárban elkezdődik, ettől kezdve hallhatjuk a madarak dobolását is. Ezzel a valóban dobpergésre emlékeztető hanggal a revír birtokát jelzik, de a magányos hímek párt is csalogatnak vele. A párok évente csak egyszer, április-májusban költenek, az odút főként bükkfa törzsébe, de más fafajokba is vésik. Egy-egy fészekodút több éven át is használnak. Ha új odút ácsolnak, mindkét madár szorgalmasan dolgozik, a munka puhafa esetén 12–14 napig, bükkfában azonban jóval tovább, 23–28 napig tart, és akár több mint tízezer forgácsdarabka kerül a

földre. Az odú bejárati nyílása jellegzetesen ovális, az üreg különböző magasságokban (4–18 m) található. Az odúba fészekanyagot nem hordanak, a 4–5 fehér tojás az üreg alján lévő forgácsokon fekszik. A szülők felváltva kotlanak, éjszaka azonban mindig a hím ül a tojásokon. A fiókák 10–12 nap alatt kelnek ki, és nem egészen egy hónap múlva hagyják el az odút. A szülők szorgalmasan etetik őket, elsősorban különböző rovarlárvákat hordanak az üreghez. Nagyon sok hangyát, hangyabótot is etetnek és fogyasztanak, de az erdőben a földön heverő öreg, korhadó tuskókat is teljesen szétforgácsolják, hogy a bennük lévő lárvákhoz jussanak. Az ilyen, forgácsokkal körülvett tuskók, öreg fatörzsek legtöbbször a fekete harkály munkáját jelzik.

A fekete harkály nappal tevékeny, az éjszakát

egy e célra szolgáltató alvóodúban tölti. Röpte nem hullámos, mint például a nagy fakopáncs, hanem egyenes vonalú, kissé a szajkó repülésére emlékeztet. Az éjszakázni készülő példány már napnyugta előtt megjelenik az odú környékén, lassan közeledik, és hosszan kémleli a környéket, mielőtt eltűnne a fa belsejében. Gyakran alszik az odú nyílása alatt kapaszkodva. Reggel először csak a cső-

Fekete harkály oduja bükkfában

fotó: Vizer Gábor

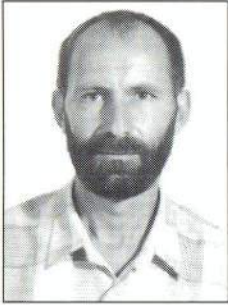
rét dugja ki, figyel a környéket, majd kirepül az üregből, hangját azonban csak akkor hallatja, amikor már több száz méternyire eltávolodott onnan.

A fekete harkály készítette odúkat később rendszeresen elfoglalják az ugyancsak a bükkösökre jellemző kék galambok, de néha csókák és más madarak is megtelepednek bennük. Odúkészítő tevékenységük különösen a kék galambok szempontjából jelentős, miután ez a faj az egyre fokozódó fakitermelés nyomán számos erdőrésztől eltűnt, vagy erősen megfogyott. Az alföldi nyárfák törzsében készített odúját alkalmilag az ugyancsak nagyon meggritkult szalakóta is elfoglalhatja.

Fekete harkály

grafika: Vizer Gábor

Uráli baglyok a Zempléni-hegységben

Petrovics Zoltán

Egy madár-énekektől hangos májusi reggelen jártam az erdőt. A megszokott dózerúton közelítettem a völgy alja felé, ám apró jelzésekből arra következtettem, hogy most kissé jobbra kell tartanom. Minden hang arról árulkodott, hogy az uráli baglyoknál nappal is zajlik az élet, mert a közelben fészkelő énekesmadarak mindegyike hangosan féltette a fiókáit.

Nem sikerült távolról észrevennem a tojót, és már csak azt láttam, hogy visítva zuhan le egy természetes cseresznyefa tetejéről. Minden útjába eső ágnek nekikopant, míg végül nagy puffanással az avarba csapódott. Megpróbált felállni, de hol előre, hol hátra bukott.

Szárnyai lógtak, sehogyan sem sikerült azt a helyére igazítani. Azonnal visszafordultam, mert láttam, hogy majdnem a fészkelőládája alatt járok és feltételeztem, hogy egy fiókája került a földre, miközben elhagyni készült az odút.

Hat nap múlva ismét visszajöttem. Mégsem gondoltam akkor jól! A fióka még csak most ült a láda szélén, tehát holnap fog majd fölkapaszkodni a fára. Sok esetben a földről kell visszajutnia, mert ahogy elhagyja a ládát, leesik. Nehéz elképzelni, hogyan teszi ezt meg, hiszen egy ilyen korú fióka csak egy szőrgom-

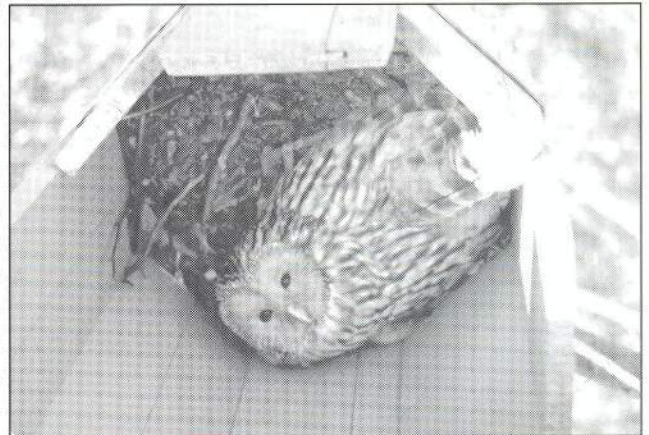
Uráli bagoly *foto: Vizer Gábor*

bóc, melyen két fekete szem és egy sárga csőr látható. Eddig egyetlen alkalommal sikerült megpillantanom, amint félig kidőlt fára kapaszkodott föl egy fióka. Újra át kellett gondolnom az öreg tojó figyelemelterelő viselkedését. Otthon visszalapoztam a feljegyzéseimet, és

megpróbáltam rájönni, hogy mikor kezdődhetett el itt a költés. Nem tudtam naprakészen megállapítani – hiszen ezen a tavaszon már hatvan fészkelőládát kellett több alkalommal is ellenőriznünk –, így arra gondoltam, hogy aznap hagyta először magára a ládában lévő fiókáit, és nagyon féltette őket. Így akart elcsalni, és ha ez nem sikerül, következhetett volna a szokásos támadása. Más pároknál másképpen alakult. Volt olyan tojó, amit alig lehetett megpillantani, de olyan is akadt, ahol a szemem sem vehettem le róla, úgy kellett kihátrálnom a költés színhelyéről. Komolyan veszem, hisz egy alkalommal nem voltam elég figyelmes, és majdnem lerúgott a fáról. Mindig a tojó kotlik, és rá hárul a fiókák megvédése is. A hím közben eteti őt, úgyszintén a fiókákat is, ám általában csak távoli szemlélője az ilyen eseményeknek. Sok ismeretet sikerült már róluk szerezni, ám közel sem eleget. Tizenöt év megfigyelései alapján azonban ma már bátran kijelenthetjük azt, hogy rendszeres költőmadara hazánkban.

1962-től már ismert volt egy-két költése a Zempléni-hegységben. A folyamatos madártani kutatását 1983-tól az egykori Miskolci HCs, később a Zempléni HCs tagjaiként kezdtük el. Azon a tavaszon már mi is találtunk gallyfészkekben kotló uráli baglyokat, majd az ezt követő években is előkerült több-kevesebb fészkelés különböző helyeken. 1990-ig a nappali ragadozó madarak és az uhu kutatására összpontosítottunk, de amikor megkaptuk az első fészkelőládát, az uráli bagoly kutatása is megindulhatott. Az első ládák elfoglalása biztatást adott a továbbiak kihelyezésére. A legtöbb létező territóriumba került, és bevált. Bizonyítja ezt az, hogy közel negyven ládában már költést figyelhettem meg, ahol átlagosan két fióka volt, ám akadt négyfiókás fészkelj is. A jóval kisebb macskabaglyok is elfoglalnak egy-

két ládát. Az idei évben a kevés rágcső miatt – mely fő tápláléka –, kevés uráli bagoly fogott a költéshez. Összesen 8 uráli bagoly és 4 macskabagoly foglalt el fészkelőládát. Egy-két gallyfészkekben kotló uráli bagoly is előkerült, de ez jóval alatta marad az 1995-ös és 1996-os tavasz nagyszámú költéseinek. Mindezekről függetlenül a territóriumainkban maradnak a párok. A párkapcsolatukban tapasztalható hűség is hosszú időre szól. Rendkívül nehéz megfigyelni őket, ám ha mégis sikerül, láthatjuk mennyire lesik egymás mozdulatát. Jelenlétükről az esti órákban lehet legkönnyebben tudomást

Lakott költőláda *A szerző felvételei*

szerezni. Ősszel különösen sokat szólnak. A zempléni erdőkben hallgatózva sok helyen számíthatunk mélyhangú huhogásukra. Ilyenkor az újabb párok feldeírítése is könnyebb.

Folyamatosnak mondható kontrollt csak a fészkelőládás pároknál tudok végezni, ellentétben a gallyfészkesekkel, melyeknek helyei időről időre változnak. Számomra a legszebb fészkelése egy kettőtört cseresznyefában volt, melyet a múlt év tavaszán találtam. Az öreg erdők hiányában kevés hasonló lehetőség kínálkozik. Az ilyen természetes üreget, hasadékot és a fészkelőládát előnyben részesíti a gallyfészkekkel szemben, ezért a fészkelőládák kihelyezésének fontosságát ez a tény is alátámasztja, másrészt lehetőséget ad arra, hogy a Zempléni-hegységben fészkelő uráli baglyok állományát jobban megismerhessük.

☒

Megemlékezés Dr. Vasvári Miklós születésének 100. évfordulójáról

Szelle Ernő

Ez év februárjában, egy napsütéses, kellemes, tavaszi napon a veszprémi Kitenberger Kálmán Állatkertben járva a madárház falán egy szerényen megbújó emléktáblát fedeztem fel.

A tábla dr. Vasvári Miklósnak, a Madártani Intézet hajdani igazgatójának állít emléket, feltüntetve születésének és halálának évszámait. Vasvári Miklós életéről nagyon kevés ismeretanyag állt rendelkezésemre, és a kutatásom sem vezetett sokkal többre. Némi segítséget jelentett a Magyar Életrajzi Lexikon és dr. Keve András megemlékezése az Aquila 51–54. évfolyamában (1944–47). A képanyagot egy lelkes berhidai egyesületi tagtól sikerült megkapni.

Dr. Vasvári Miklós 1898. május 7-én született Szegeden, iskoláit itt és Temesvárott végezte, már gyermekkorában is komoly, elmélyült tanuló volt. Az egyetemi éveit Budapesten kezdte, majd Szegeden folytatta és fejezte be. A Madártani Intézetbe 1921-ben lépett be, ehhez dr. Méhely Lajos (prof.) segítségét is megkapta. Sokat olvasott, és látogatta a múzeumokat, így került dr. Fejérváry Gézához (prof.), aki felismerte benne a tehetséget, és herpetológiai doktori értekezésre biztatta. Ebben a munkában *Lacerta viridis* fejérváryi nevet adta a „rómakörnyéki” zöldgyíknak. Ezen a két tudós, Méhely és Fejérváry összekülönböztek, és így neki Szegedre kellett mennie doktorálni, 1927-ben.

Az intézeti szolgálata alatt állandóan

úton volt, érdeklődött a ragadozó madarak elterjedéséről, szívéhez közel állt a kerecsensólyom és a parlagi sas, utánuk Erdélybe is gyakran járt. De nem hagyta abba kutatásait Somogy állatföldrajzának tanulmányozásában, járt Bácskában, az

Alföldön pedig a szikes területek és a halastavak szerepét vizsgálta a fauna és a madárvonulás kialakulásában. Gyakran betegeskedett, mindez kiegészült örökös anyagi gondjaival, óriási tudása és nemzetközi tekintélye ellenére nehezen boldogult. 1933-ban az intézet adjunktusa, majd 1935-ben főadjunktusa lett. A táplálkozástani területén munkássága alapvető, a táplálkozástani vizsgálatok mestere és világszerte elismert tekintélye.

1936-ban régi álma vált valóra, amikor is a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával eljutott Kis-Ázsiába, majd 1937-ben újra kijutott ide. Az útjai során gyűjtött gazdag anyag madártani részét a

Madártani Intézetnek, míg a többit a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta. A gyűjtött anyagból számos új alak került ki: földikutya, bogár, csiga, pókok stb. Sajnos az általa összegyűjtött madártani anyag az intézet leégése során elpusztult.

A Kis-Ázsiában tett útja alatt kapta a hírt, hogy legkedvesebb fia, Szaniszló, meghalt, ez valóságos kedélybeteggé tette. Hazaérkezése után derült ki, hogy súlyos maláriafertőzést kapott, hónapokat vett igénybe gyógyulása.

A háború éveit csak fokozódtak gondjai, egyre inkább visszahúzódott, magába zárkózott, 1944-ben behívták munkaszolgálatra, nehéz testi munkát végzett, az intézet helyiségeiből is kitiltották. Csak lopva fért a tudományhoz és saját irataihoz. Miközben enyhült a szolgálata, úgy romlott fokozatosan a testi kondíciója. December elején elvették egy Balf melletti tábort. 1945 februárjában már 33 kilóra fogyott, egyre betegbb lett, így őt is összeszedte a német „SS” és február 27. körül kivégezték.

Nagy veszteség érte az egész zoológia tudományt, olyan embert veszítettünk el, akinek nagy érdemei voltak a fiatal ornitológusgárda megszervezésében és irányításában. Ő volt az, aki számos, Magyarországra nézve új madárfajt és alfajt mutatott ki a magyar faunából.

Az évforduló alkalmával emlékezünk főhajtással!

☒

SEGÍTSÉGET KÉRÜNK A TÚZOK VÉDELMEHEZ!

Az MME címermadara, a tűzok védelme egyesületünk egyik legfontosabb feladata. A 3000 példányos hazai állomány másfél évtizede néhány év alatt harmadára csökkent a kemény telek miatt. Az elmúlt évek során a Központi Környezetvédelmi Alap és támogatóink, így a DuPont Conoco, a MOL Rt. és a Pántológép Kft. támogatásával olyan tűzokvédelmi tevékenységet sikerült végezni, amely megállította a faj állományának csökkenését. A fészekmentés mellett főként a madár teleléséhez nélkülözhetetlen repcetáblák biztosítása fontos feladat, hogy a tűzokok a kemény teleken is találjanak megfelelő táplálékot. Ezt úgy értük el, hogy az utóbbi években az MME biztosította a gazdaságoknak a vetéshez szükséges repcemagot.

Az idei évben még csak a MOL Rt. és a Központi Környezetvédelmi Alap támogatta a programot, így a költségvetés fele hiányzik. Mivel költségvetésünk legnagyobb részét pályázatokon, konkrét feladatok elvégzésére nyert összegek alkotják, nincs lehetőség pénzek átcsoportosításra a tűzok érdekében.

Az állomány biztonságos átteleléséhez legalább 200-300 hektár alkalmas elhelyezkedésű repceföld szükséges. Kérjük tagtársainkat és a természetet szeretőket, hogy járuljanak hozzá néhány hektár repce vetéséhez!

Egy hektár vetéséhez 4000 forinra lenne szükségünk.

Az adományok piros postai pénztalványon fizethetők be (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 1121 Budapest, Költő u. 21.) vagy a 11712004-20011215 számlaszámra utalhatók át.

A tűzokok nevében köszönjük támogatását!

Fülöpházán táboroztunk

Schantlné Farkas Julianna

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Horváth tanyáján rendeztük meg 5. Természetismereti Táborunkat a pünkösdi ünnepek után nagycsoportos óvodásokkal. Ebben az évben 18 gyerek vett részt a táborban. Kísérőként a csoportvezető óvó

mésztesen a gyerekek életkori sajátosságainak figyelembevételével. Célunk a természet mindjobb megismertetése, megszerettetése a gyerekekkel. (A program részletesen megjelent az OKTKKER Kiadó, Veszprém gondozásában: Schantlné Farkas Julianna: Természetvédelmi nevelés az óvodában). A hároméves program

töltöttük, melyet örömmel vittek haza. A természetes anyagok közül a gyapjúval ismerkedtek meg alaposabban, nemez labdát készítették.

Folyamatosan lehetőségük volt elméneik lerajzolására, lefestésére, mintázásra, a rajzokkal az óvodában maradt középső csoportosokat lepték meg. Megismerkedtek a növények levélszerkezetével, lenyomatokat készítettek róluk, a fákról pedig kéregmintát vettek.

A Pongrácz-tanyán tett látogatás során testközelből láthattak lovakat, magyar szürke marhákat.

Úgy láttam, nagyon jól érezték magukat a gyerekek, tapasztalataikat pedig jól tudják majd hasznosítani az általános iskolai környezetismereti tantárgy tanulása során. Erre vonatkozóan nagyon kedvezőek a tapasztalataink.

Készülnek a művek

néné, két dajka, egy segítő felnőtt és egy biológianár felügyelt a gyerekekre.

Óvodánkban több éve foglalkozunk környezet- és természetvédelmi neveléssel mindhárom csoportban. Programunk illeszkedik az évszakok váltakozásához, ter-

zárásaként került sor a táborra. Az itt folyó munkában felhasználtuk, rendszereztük mindazokat az ismereteket, amelyeket az óvodában megtanultak, otthonról, mint tapasztalatot hoztak. A táborban a gyerekek felszabadultan érezték magukat, a játékos feladatokat lelkesen oldották meg. Mivel a tanyán nincs villany, újdonságként hatott rájuk a petróleumlámpa, a TV-t, videót pedig egyáltalán nem hiányolták (ami nem is baj!). A fürdőszoba helyett a mára már feledésbe merülő lavort használtuk mosakodásra. A meleg vizet napelem segítségével nyertük, így megismerkedtek az alternatív energiaforrásként felhasználható napenergiával.

A táborban a tűrők során ismerkedtek a környék növényvilágával, a szemünk elé kerülő állatokkal. A távcső használatát is megtanulták. A mikroszkóp segítségével ismeretlen világ tárult eléjük, megfigyelték a homokszemek alakját, a virágporszemet, a légyszárnyat is. A kihelyezett rovarcsapdába kerülő rovarokat a határozók segítségével képről azonosították.

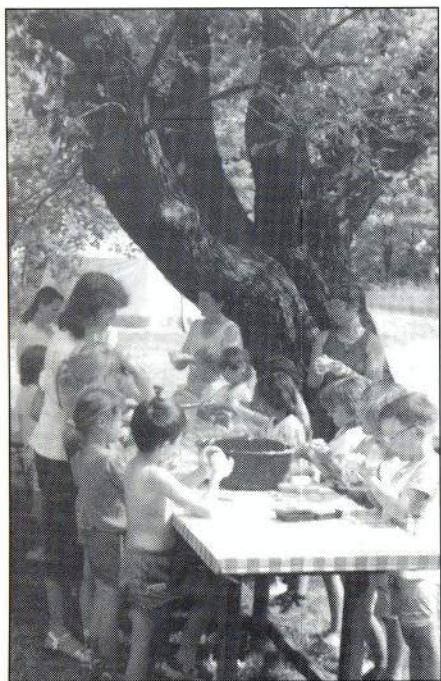
A színek világát színpalettán csoportmunkában rögzítették – ez elősegíti együttműködési készségük fejlődését. A környéken talált nyomokat gipsszel kiön-

Mintázás

A tábor költségeinek fedezése a szülők befizetésén túl pályázatokon elnyert pénzből történt, az idei évben a Bács-Kiskun megyei Környezetvédelmi Alapítványtól sikerült támogatást nyernünk.

✕

Nemez készítés

Tábortűz

A szerző felvételei

Biharugrai nyár

Vasas András

A nyári időszakban az ország más halastavaihoz hasonlóan Biharugrán is csak a költőmadarakat lehet megfigyelni. Egy-egy kis nevelő- vagy ívató tónak a lecsapolásakor azonban megjelentek a friss iszapadokon a nem költő partimadarak kisebb-nagyobb csapatai is.

Június elejétől egyre nagyobb számban lehetett látni fiókáit vezető vöcsköket és récéket. Sajnos az idei évben szinte kizárólag 1-2, esetleg 3 fiókás vöcsökcsaládokat láttam. A búbos vöcsökhöz hasonlóan a szárcsáknál is igen kevés fiókát láttam egy-egy családban. Ezzel szemben sokkal jobban sikerült a récék költése. Tőkésrécéknél általában 6-7 fiókát, barátrécéknél 8-9 fiókát láttam egy-egy családban. Két alkalommal láttam cigányréce családot, egy 9 és egy 11 fiókásat.

A tavalyi évben átalakított négy csérsziget közül kettő olyan volt, amelyet május végén kezdtek el feltölteni. Június közepére majdnem teljes vízszinten voltak ezek a tavak és így a még eddig nem költő küszvágó csérek teljesen zavartalan körülmé-

nyek között kezdhettek neki a fészkelésnek. A május-júniusi tőfeltöltésnek köszönhetően ezeken a szigeteken nem alakultak ki dankasirálytelepek, ezért a később költő küszvágó csérek a fészkelősziget teljes területét elfoglalhatták. Emiatt az idei évben megközelítően 200 pár csér költött a biharugrai halastavak területén. A csérekhez hasonlóan a szerecsensirály is később költ, mint a danka. Június elején a Szilas-tó csérszigetén megjelent négy öreg madár és násztevékenységet folytattak, de valami miatt nem kezdtek neki a fészkelésnek.

Tavaly novemberben az ugrai rendszer Zöldhalmi tavának a halágyát kikutorták. A kikutort iszapot úgy helyezték el, hogy az szigetnyelvet, zátonyt alkot a feltöltött tavon. Érdekes volt látni, hogy ezen a hosszú szigeten a küszvágó csérek mellett lefészkelhet pár gulipán és egy pár gólyatölcs is, annak ellenére, hogy ez a tó szinte teljesen fel volt töltve. Ezen a kis szigeten a gulipánok viselkedése volt a legagresszívabb a költésidő alatt. A kotló madarat il-

letve a fiókákat védelmező szülő minden madarat elüldözött 10–12 méter távolságból. A gulipánok sikeresen költöttek a szigeten, ám a gólyatölcs fészkealját egy vihar megsemmisítette. Előszeretettel ültek ki pihenni erre a szigetre a barátrécék, a fattyú- és kormos szerkők, a danka- és kis sirályok. Az ehhez hasonló helyeken, ahol a tő párolgásából adódóan már kilátszanak a szigetelhátak, egyre nagyobb számban jelennek meg a különböző úszórécék és a nyári ludak. Ezek a madarak itt gyülekeznek a vonulás előtt, és itt végzik el a vedlésüket is. A két tőrendszeren mintegy 4000 tőkésréce és 350 nyári lúd látható.

A kis területű nyári csapolásokon többnyire bíbicekkel, nagy godákkal, nagy pólingokkal, réti cankókkal, a csatornák iszapos szélein pedig erdei cankókkal és billegetőcankókkal lehet találkozni. Bár ezek a fajok is csak kis példányszámban vannak jelen.

Júliusban egyre látványosabban kezdett nőni az éjszakára a halastavakra pihenni behúzó sirályok – elsősorban dankasirá-

Búbosvöcsök

fotó: Péchy Tamás

lyok – száma. A hónap közepétől már nem volt ritka a 3-4000 példány körüli mennyiség sem.

Ennek ellenére a költési szezonban is lehet találkozni ritka madarakkal, például júliusban két alkalommal jelent meg a területen csigaforgató. A halastavak környékén nem költ a réti sas, de szinte folyamatosan megfigyelhető volt egész nyáron egy öreg madár. Július közepén egy kis csértlé figyeltek meg a területen madarászók.

Az EU Bizottsága a madarak védelmében

A nemzetközi hírhűgynökségek számára csupán napi kishír, a természet- és madárbarátok számára viszont a hónap híre volt az a bejelentés, miszerint június végén az Európai Unió Bizottsága (tkp. döntéshozó és irányító testülete) úgy döntött; szabálysértési eljárást indít a francia kormány ellen. A vita tárgya a párizsi nemzetgyűlés által június elején elfogadott törvény, amely a parlamenti vita során élesen megosztotta a tavaly június óta kormányzó koalíció pártjait, elsősorban a többséget képviselő szocialistákat és a kisebbségben lévő zöldeket.

Az új törvény értelmében Párizs meghosszabbította a vonuló és a vízimadarak vadászati évadját, kitáncolva az Európai Unió egységes kalendáriumából. Az unióba tömörült 15 állam nagyjából azonos hosszúságú időtartamra engedélyezi a vadászatot a madarakra; erről egy 1979-ben

elfogadott európai madárvédelmi jogszabály rendelkezik.

A június 24-én született döntés értelmében a brüsszeli Bizottság előbb üzenetet intéz Párizshoz, magyarázatot kérve a kormánytól az európai jogszabály megsértésére. Egyúttal kilátásba helyezi, hogy panaszszal fordul a luxemburgi székhelyű Európai Bírósághoz. A bizottság 1988-ban már bepanaszolta a francia kormányt a bírói testületnél a madárvédelmi törvény bizonyos passzusainak figyelmen kívül hagyása miatt.

Az üzenet két hónapos határidőt szab Párizsra, hogy választ adjon a bizottság megkeresésére. Amennyiben a brüsszeli testület nem találja kielégítőnek a francia választ, a bizottság az Európai Bíróság elé viszi az ügyet, amelynek döntenie kell arról, kiszabja-e Párizsra a bizottság által javasolt bírságot. Ennek mértéke napi 155.000 ECU, azaz mintegy 170 ezer dollár (37 millió Ft naponta!). A „taxaméter” mindaddig ketyeg, amíg Párizs nem hozza összhangba a szóbanforgó törvényt az egyetemes európai jogszabállyal.

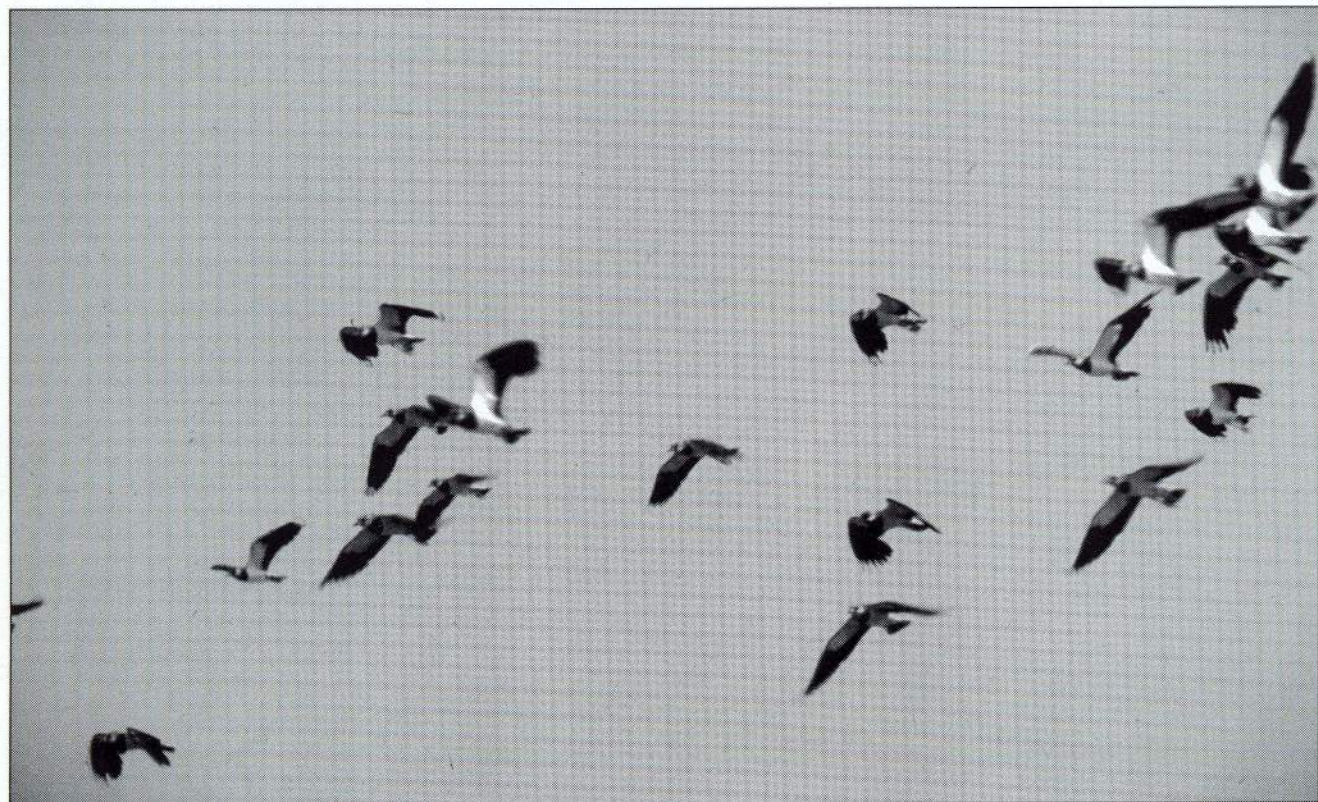
Feltankolás a vonulás előtt

Szenzációsnak nevezhető megállapítással gyarapította a vonuló madarakról szóló ismereteket egy holland és egy amerikai tudós. Kutatásai során Theunis Piersma (University of Groningen) és Robert Gill (Geological Survey Anchorage, Alaska) megál-

lapította, hogy bizonyos madárfajok, amelyek igen hosszú utat tesznek meg vándorútjuk során, az indulás előtti hetekben „főlemésztek” beleik, veséik és májuk tömegének egy részét. Ezáltal csökken az úton „szállítandó” testtömeg, vagyis adott energiamennyiség (felhalmozott zsír) felhasználásával nagyobb távolságot képesek megtenni.

A New Scientistben közölt beszámoló szerint a két szakember a kisgoda (*Limos lapponica*) belső szerveinek tömegét vetette alá beható vizsgálatnak. E faj egyedei szinte rekord hosszúságú utat repülnek végig költőhelyük és téli szálláshelyük között: az Alaszka és Új-Zéland közötti távolság eléri a 11 000 kilométert! Az amerikai földrész észak-nyugati partjai mentén költő gázlómadar egyedei a vonulást megelőző időszakban alaposan belakmároznak: a mérések tanulsága szerint testtömegük 50–55%-át zsír teszi ki. E túlsúly ellensúlyozása érdekében a madarak képesek csökkenteni a táplálék feldolgozását végző belső szervek tömegét; a fogyasztás aránya elérheti a 25%-ot. „Pontosan annyi marad a belekből, vesékből és májból, hogy a vonulás végállomásán a madár ismét képes legyen táplálék megemésztésére és belső szerveinek újjáépítésére.” – összegezte a kutatómunka eredményét Robert Gill.

Dorogman László

Bíbicek vonulásban

Fotó: Péchy Tamás

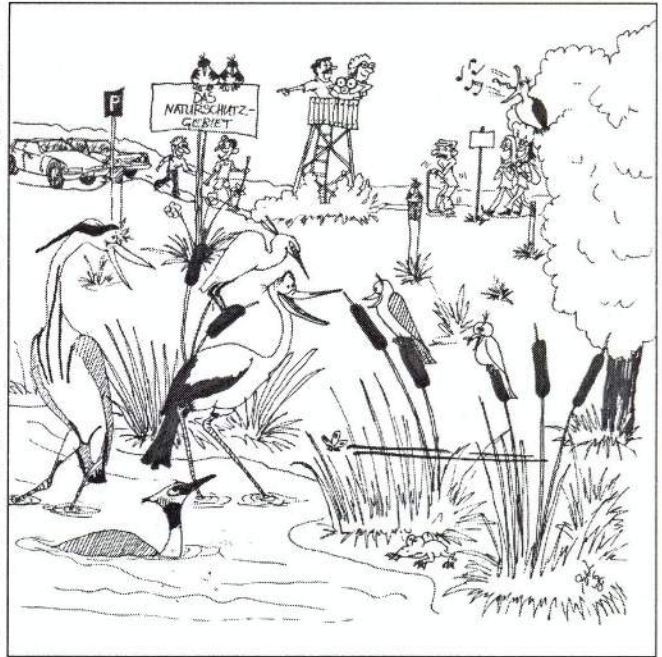
Mindig megfogadom, hogy a hétvégeken még a tájára sem megyek a Budaörs közelében lévő védett kopárosoknak, de aztán gyakran mégis elcsábulok. Mindig meg is bánom. Különösen tavasszal, áprilisban és májusban, amikor – a legfőbb szaporodási időszakban – a legnagyobb a forgalom. Persze ha az ide látogató emberek az utakon, ösvényeken maradnának, nem lenne semmi baj. Csakhogy nem így van. A motorosok válogatás nélkül robognak fel és alá a dombokon, legázolják a védett henyeboroszlánt éppúgy, mint az éppen virágzó tavaszi hérics és leánykőkörcsin töveket, tábortüzek füstölnek, szertedobált boros- és sörösüvegek, műanyag flakonok csilognak a napfényben, legutóbb majd egy évig autóröncs is „ékesítette” a tájat. A védettséget jelző és a behajtani tilos tábla (ez utóbbit legutóbb valaki nemes egyszerűséggel ledöntötte!) ellenére mindig ott áll néhány autó is, de kerekeik nyomait a domboldal lankásabb részein is megtalálni. Ha pedig valaki szólni mérszelne nekik, nem teszi zsebre a választ. A legenyhébb, amit eddig hallottam, egy „kit érdekel az a vacak tábla, csak nem képzelik, hogy gyalogolni fogok” volt, a többi már nem bírta el a nyomdafesték. De járkák a védett kopárosokat lovasok, kutyákat futtatnak, nem csoda hát, ha a korábban gazdag erdei pacsirta állományból alig maradt egy vagy két pár (azok

Különbségek

tojásai és fiókái is többnyire elpusztulnak), nagyon megfogyott a panongyfók száma, a néhány évtizede még viszonylag gyakori, fokozottan védett haragos siklóról pedig azt sem tudni, él-e még egyáltalán a nagyrészt miatta védetté nyilvánított területen.

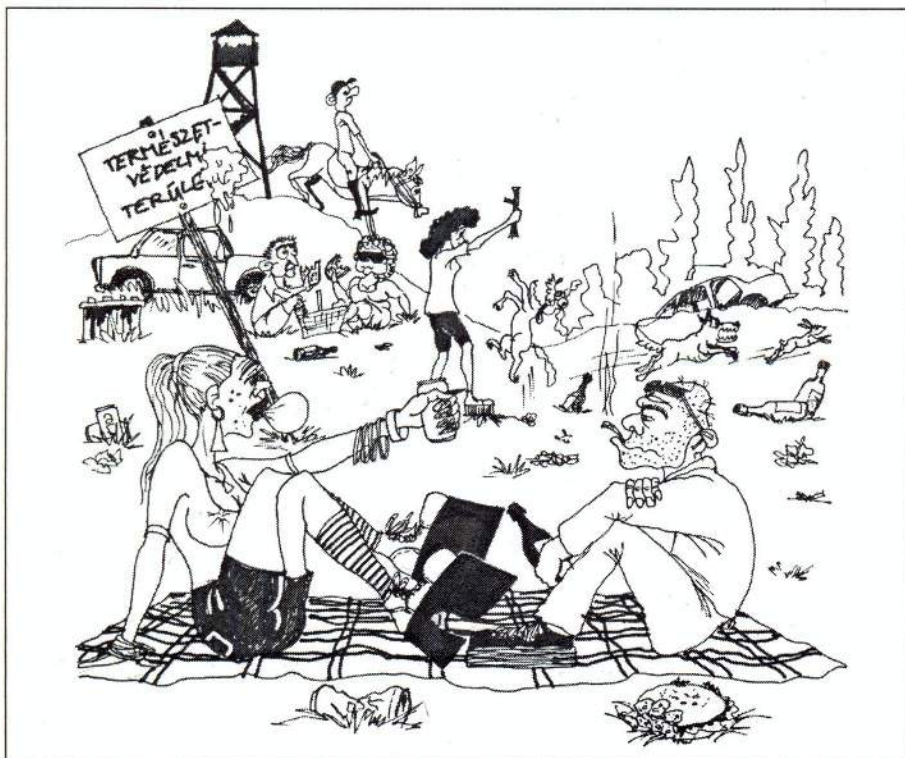
Nemrég Ausztriában jártam, a Fertő-tó keleti felén, Illmitz közelében, és az ott lévő szikes tavakon figyeltem a nyárvégi gazdag madárvilágot. A védett terület szélén földút húzódik, de azon csak a szomszédos szőlőben dolgozó munkagépek járhatnak, tábla jelzi, autóval eddig és nem tovább. Figyeltem a forgalmat. Jöttek németek, hollandok, láttam egy svájci kocsit, és persze nagyon sok osztrák rendszámú autót, de senkinek eszébe sem jutott, hogy járművel menjen tovább a pár száz méternyire lévő megfigyelőtoronyig. Szépen beálltak az e célra kialakított

parkolóba, onnan pedig öregek és fiatalok vegyesen, zokszó nélkül gyalogoltak a tűző napon, hogy aztán a kis toronyból távcsöveiken át élvezzék a sekély vízben keresgélő madarak látványát. A tópart beljebb esik, a száraz legelőn bárki akár

grafika: Bende László

félcipőben is a vízig sétálhatott volna, hogy közelebb kerüljön a madarakhoz, de ezt senki még csak meg sem próbálta. Hogy is tették volna, hiszen ott álltak azok az alacsony kis oszlopok, amelyeken piros STOP felirat jelezte a határt, meddig mehetnek a látogatók. Ezt mindenki fenntartás nélkül tudomásul vette. Azt pedig, hogy mindez nem csupán arra az egy napra időzített véletlen volt, maguk a madarak bizonyították. A félnék nyári ludak és a többiek egészen közel legelésztek, keresgéltek, mintha csak tudták volna (végeredményben tapasztalatból valóban tudták), hogy a távcsövező emberek mindegyike nem csak a STOP szó jelentésével van tisztában, de mint kulturált természetbarát tudja azt is, hogy a tiltó oszlopocskák végső fokon a megfigyelők és persze a madarak érdekében kerültek a helyükre. A madarak táplálkoztak, tollászkodtak, a kormos szerkők játékosan csapongtak a víz felett, az emberek távcsöveztek, a sekélyvízű tó környékén béke és harmónia uralkodott. Pedig természetvédelmi őrnök sem a bejáratnál (parkolónál), sem a megfigyelőtorony közelében híre-hamva sem volt.

grafika: Bende László

Schmidt Egon

1995. április 29-én egy izgalmas terepbejárás történt Debrecenről mintegy 30 km-re, melyen dr. Korsós Zoltán, Górándrás, Molnár Attila, Somlai Tibor, Péchy Tamás, valamint a bejárás „okozója”, Borza Nándor vett részt. A bejárásra az adta az okot, hogy B. N. 1991-ben – ekkor még a HNP természetvédelmi őr – egy kis kiterjedésű kaszálórétten parlagi viperát látott, amiről bizonyító fotót is készített.

A kaszálórét bejárásakor nem találtunk kígyót, s a jelenlévők megegyeztek abban, hogy alig lehetséges, hogy az adott területen fennmaradhatott egy elszigetelt vipera populáció, sőt azt sem bizonyítja semmi, hogy valaha is élt volna itt parlagi vipera. Tulajdonképpen ezt fejtegeti e

Átverés

1995. április 29.:

B. N. fogad bennünket a HNP irodájában, majd megmutatja a kaszálórétet, ahol a kígyót fogta és fényképezte. Elmondása szerint, bár 1991 óta többször járt a területen, több állatot nem látott.

A bejáráson jelenlévők megegyeznek abban, hogy egy kiengedett állatról lehet szó, bár mindenki érzi, hogy valami nem stimmel.

1998. május:

A. É. elmeséli a „debreceni” parlagi vipera történetét, beszél a nála nevel-

magyarországi városban él. Vagyis B. N. „eladta”, a ki tudja milyen úton hozzá került viperafotót saját megfigyeléseként, sőt még egy elfogadható élőhelyet is keresett neki.

Felvetődik a kérdés, hogy miért? Azt hiszem, erre sosem fogjuk megkapni a választ, de nem is ez a lényeg. A lényeg az, amit Korsós Zoltán is feszeget a cikkében, hogy mit fogadhatunk el hiteles megfigyelésként, vajon az eddig nyilvántartott előfordulási helyek – maradjunk most a parlagi viperánál – valóban hitelt érdemlőek-e, elfogadhatunk-e egyetlen megfigyelőtől adatokat, különösen ennyire exponált faj esetében. Vagy ebben az esetben is indokolt lenne az, ami az ormitológiában elfogadott, hogy az országban megjelenő új fajt csak akkor tekintjük hitelesnek, ha azt több megfigyelő együttesen látta, és az MME Nomenclator Bizottság az adat hitelességét elfogadta. Igen ám, de a vipera esetében sokkal nehezebb helyzetben vagyunk. Hiszen a ritka madár általában több napig tartózkodik a területen, megfigyelése nem okoz különösebb problémát. A parlagi vipera megtalálása azonban véletlenszerű, hiszen még ott sem találkozzunk vele hetekig, ahol tudjuk, hogy él.

Ennek ellenére azt hiszem, hogy nekünk is, akik ezzel a fajjal dolgozunk, a fenti gyakorlatot kell követnünk. Csak azt fogadhatjuk el adatnak, ami bizonyítást nyer, annál is inkább, mert az évek során, mióta a kígyóval foglalkozunk, sok

A talányos parlagi vipera

Fotó: A. É.

bejárás kapcsán dr. Korsós Zoltán, a Madártávlat 1996. március-áprilisi számában „A parlagi vipera egy új lelőhelye? – avagy elmélkedés a faunisztikai észlelések jelentőségéről” című cikkében.

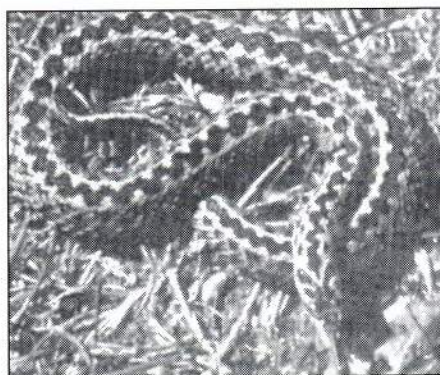
Nos, a szerző azon felül, hogy értetlenül áll – és a többi jelenlévő is – az észlelés tényével szemben, az írásában ráérezett arra, hogy itt valami nem stimmel. Igaza volt!

A tények a következők.

1983. július:

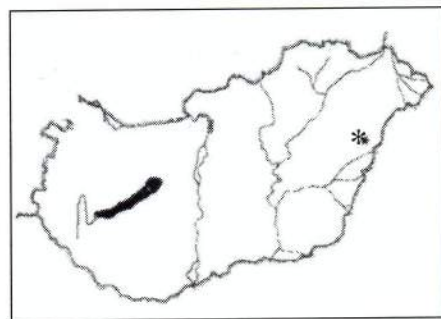
J. M. és néhány társa befog a Kiskunságban néhány parlagi viperát. Ebből 1 gravid nőtényt és két hímet odaad A. É.-nek azzal, hogy figyelje meg és fényképezze le a fialást, majd a kígyókat vigye vissza J. M.-nek. A. É. ezt meg is teszi, de 3 fiatal állatot megtart, hogy figyelje további fejlődésüket. Egy szépen berendezett terráriumban neveli őket, és rendszeresen készít róluk felvételeket. A kígyók szépen fejlődnek, öt éves korukban váratlanul elpusztulnak, marad róluk néhány tekerics diafelvétel.

kedett két viperáról, valamint megmutatja az általa készített felvételeket, ame-

Az idézett számban megjelent fotó

lyek sorából hiányzik a B. N. által mutatott, és a Madártávlatban megjelent fotó. Így tisztázódott a „renitens” kígyó problémája, mely szerint az a kígyó, amit B. N. a Debrecen környéki réten „látott és fényképezett” A. É. két állata közül való, de természetesen sosem voltak A. É. szobáján kívül, aki mellel egy dél-

*A kitalált terület helye Mo. térképén

„érdekes” bejelentést kaptunk, nem egyszer olyanoktól is, akiknek illene tudniuk, hogy mit beszélnek.

Ami pedig a fenti esetet illeti, sajnálatos, hogy megtörténhetett, és nem volna érdektelen mégis megtudni, hogy mi készítette B. N.-t a hamis adat elmondására. Lehet, hogy valóban látott ott kígyót, de nem lévén fotója, ezt a ki tudja mi módon megszerzett kockát csatolta megfigyelése bizonyítékaként? Nem sikerült.

Péchy Tamás

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1998. évi Küldöttközgyűlésének rövidített jegyzőkönyve

1. Napirendi pont: Elnöki megnyitó, köszöntő.

Kállay György elnök 945-kor megnyitja a Küldöttközgyűlést. Köszönti a küldötteket, és megállapítja, hogy a Küldöttközgyűlés határozatképes, mert a 101 küldöttből 52 regisztráltatta magát, és átvette a szavazólapját 9.30-ig.

Bejelenti, hogy az Ellenőrző Bizottság elnöke Dr. Vincze Gyula, és egyik tagja Kádár György lemondott. Ezért az elnökség létrehozott egy 3 fős jelölőbizottságot. Ennek tagja az elnök az elnökség részéről, Dénes Péter a titkárság részéről, és Hargitai Gáborné egyesületi tag a bizottság elnöke. A bizottságnak van 5 jelöltje. Kéri a közgyűlést, hogy a jelölőbizottságot hagyja jóvá, és az elnökével közöljék a szünet végéig, ha van további javaslat.

Szavazás: A küldöttek egyhangúlag elfogadták a jelölőbizottságot.

2. Napirendi pont:

Kállay György javasolja, hogy az 5. napirendet, a Szakosztályok beszámolóját a 12. és 13. napirendek között tárgyalja meg a Közgyűlés.

Ezt a módosítást azért javasolja, mert ezek a beszámolók informálisak, azokat elfogadni nem kell, így célszerűbb azokat előre venni, amelyről szavazni kell.

Szavazás: A küldöttek egyhangúlag elfogadták a napirendet, az elnök által javasolt módosítással együtt.

Az elnök bejelenti, hogy a jegyzőkönyvet az ügyvezető igazgató elkészíti, és kér önkéntes hitelesítőt.

Schmidt Egon és Szénási Valentin vállalja. Az elnök szavazásra teszi fel a kérdést.

Szavazás: A küldöttek egyhangúlag elfogadták a jegyzőkönyvvezetőt és a hitelesítőket.

3. Napirendi pont: Elnöki beszámoló.

Az írásos beszámolóhoz rövid kiegészítést tesz. 58 napot dolgozott az egyesületért, és az alelnök hasonló módon sok időt fordított erre.

OKT, Parlament, KKA, elnökségi ülések.

Sikere volt a kihelyezett elnökségi üléseknek, de ez még több időt igényel.

Az egyesület helyét a magyar mozgalomban a különbségek határozzák meg:

- naprakész tagnyilvántartás,
- írott, korszerű szabályozás,
- nagyságrend, felkészültség, nemzetközi szervezet áll mögöttünk,

- tervszerű működés,
- országos hálózat, több mint 1000 községben van tagunk,
- 4000 fizetőtag, jó anyagi háttér, alapítványok és közalapítványok,
- elsősre határozatképes közgyűlés.

Szavazás: Az elnöki beszámolót a küldöttek egyhangúlag elfogadták.

4. Napirendi pont: Helyzetértékelés

Haraszthy László írásvetítő révén táblázatokkal szemlélteti az egyesület jelenlegi helyzetét.

6. Napirendi pont: Kitiüntetés átadása

Kállay György átadta Dr. Szép Tibornak az elnökség által adományozott Chernel István emlékérmét.

7. Napirendi pont: Ellenőrző és Fegyelmi Bizottságok beszámolója

Kállay György közli, hogy az Ellenőrző Bizottság elnöke és egyik tagja lemondott, ezért kerül sor a választásra. Beszámoló így nem készült, nincs mit elfogadni.

A Fegyelmi Bizottság beszámolóját írásban minden küldött megkapta.

Fidlóczky József: Dr. Kasza Ferenc munkahelyi akadályoztatása miatt nem tudott megjelenni, kéri a közgyűlést, hogy írásos beszámolóját fogadja el.

Szavazás: 50 igen, 2 tartózkodás, 0 nem.

8. Napirendi pont: Az 1997. évi pénzügyi beszámoló.

Fidlóczky József az írásos beszámolóját röviden kiegészítve magyarázatot adott, hogy miért nem egyezik a KKA-tól származó bevétel a Haraszthy László által bemutatott táblázat adatával. Ennek oka, hogy a beszámoló bevétel és kiadás rovata értelemszerűen nem tartalmazza az 1998. évi támogatásból beszerzett eszközök még nem amortizálódott értékét, amely a passzív időbeli elhatárolásban szerepel. Haraszthy László táblázata pedig a tényleges KKA bevételt tartalmazza.

Szavazás: A beszámolót a küldöttek egyhangúlag elfogadták.

9. Napirendi pont: Az 1997. évi mérleg elfogadása.

Szavazás: Az egyesület 1997. évi mérlegét (társadalmi szervezet, köztestület beszámolója) a küldöttek egyhangúlag elfogadták.

Szavazás a könyvvizsgálói jelentésről: A küldöttek Dr. Szentpéteri Józsefné könyvvizsgáló jelentését egyhangúlag elfogadták.

Kállay György javasolja, hogy még a szünet előtt tárgyalja meg a közgyűlés a 1998. évi költségvetést.

Szavazás: A javaslatot a küldöttek egyhangúlag jóváhagyták.

10. Napirendi pont: Az 1998. évi költségvetés megvitatása és jóváhagyása.

Fidlóczky József: A küldöttek a költségvetést írásban megkapták. Kéri, hogy akinek kérdése vagy észrevétele van, az tegye meg.

Bank László:

- Mi a Tanácsadó Szolgálat funkciója és a fedezete?

- A táborok miért nem szerepelnek a költségvetésben?

- Az év madara kampány nem kampány, nagyon üres!

- A faliújság későn ment ki!

Fidlóczky József megkéri Nagy Szabolcsot, hogy az első kérdésre adja meg a választ.

Nagy Szabolcs elmondja, hogy mi a célja, kik vesznek benne részt. Finanszírozás Phare programból, amit megnyertünk.

Fidlóczky József: A táborok szerepelnek a költségvetésben. A HC-ok által szervezett táborok a HC-ok szemléletformálás címszó alatt találhatóak, de a kövesd a fecskét sor is tartalmaz ilyet. Az év madarára adtuk be KKA pályázatot. Legalább 3 pályázatnak van hozzá köze. Kókay Szabolcs helyett keresünk másik gondnokot. Ha ez sikerül, akkor Ő lesz a téma felelőse. Ha lesz felelős és pénz rá, akkor minőségi változás várható.

A faliújság legutóbbi száma a nyomda és a terjesztő gondjai miatt ment ki későn. Így is csak a mi anyagi segítségünkkel tudott eljutni az iskolákba. (Meghiteleztük a terjesztő saját kiadványának előállítását.)

Dr. Gíricz Katalin: Mit takar az a sok pénz a golya programon?

Fidlóczky József: Beadtunk egy KKA pályázatot 3 évre kb. 30 millió Ft-ra, hogy a golya fészektartókat nagyobb mennyiségben tudjuk legyártani. Ennek az idei évről része van – többek között – beállítva a költségvetésbe.

Szavazás: A küldöttek egyhangúlag elfogadták az egyesület 1998. évi költségvetését a következő tartalommal.

Bevétel:

Összesen: 228 194 eFt

Nyitó készlet: 38 494 eFt

Bevételi előirányzat: 189 700 eFt

Kiadás:

Összesen: 228 194 eFt

Zárókészlet: 39 144 eFt

Kiadási előirányzat:

I. Működési költségekre: 24 450 eFt

II. Természetvédelemre: 128 200 eFt

III. Szemléletformálásra, oktatásra: 28 400 eFt

IV. Szervezetfejlesztésre: 8 000 eFt

Összesen: 189 050 eFt

Szünet

11. Napirendi pont: Alapszabály módosítás

Fidlóczky József ismerteti az alapszabály-módosítás okát. Elmondja, hogy az elkészített javaslat Dr. Barna Ágota ügyvéd és Dr. Kasza Ferenc bíró tagtársaink segítségével jött létre. Azért kaptak a küldöttek két anyagot (módosítási javaslatot és annak módosítását), mert módosult a javaslat az első változathoz képest az egyeztetések során.

Javasolja az egyes módosításokat pontonként megtárgyalni, és végül az egészet egyben elfogadni.

1.5. és 2.2 ponthoz észrevétel nem érkezett.

2.3. pont módosított formájához észrevétel nem érkezett.

2.4. ponthoz észrevétel nem érkezett.

4.4. pont módosított formáját nem tartotta megfelelőnek a közgyűlés.

Márkus Ferenc javasolja, hogy az első mondatot a következő formában fogadja el a közgyűlés: A közgyűlés nyilvános, de szavazati joga csak a küldötteknek van.

Szavazás: 50 igen, 2 tartózkodás, 0 nem

4.7. pont módosított formájához nem érkezett észrevétel.

4.10-től 5.4-ig pontokhoz nem érkezett észrevétel

5.6. pont módosított formájához nem érkezett észrevétel

5.7-től 17.1-ig pontokhoz nem érkezett észrevétel

17.2. pont módosított nem érkezett észrevétel

17.3-től 17.5-ig pontokhoz nem érkezett észrevétel.

Kállay György szavazásra teszi fel az alapszabály módosítását.

Szavazás: Az alapszabály módosítást a küldöttek egyhangúlag jóváhagyták.

12. Napirendi pont: Tisztségviselők választása

Hargitai Gáborné a Jelölő Bizottság elnöke ismerteti az Ellenőrző Bizottság tagjelöltjeinek nevét: Dr. Giricz Katalin, Bitter Edina, Bíróné Czinder Judit, Kun László, Megyer Csaba.

A jelöltek bemutatkoznak, Megyer Csaba kivételével, aki most nincs jelen, de az elő-

ző Közgyűlésen már erről nyilatkozott, és vállalását megerősítette Kállay György elnöknek.

Szavazás: A küldöttek mind az öt jelöltet 1 tartózkodás mellett megválasztották az Ellenőrző Bizottság tagjának, amelyik így hat tagúra bővült a változatlanul tag Végh Jánossal együtt.

5. Napirendi pont: Szakosztályok beszámolója

Dr. Csörgő Tibor: A Gyűrűző és Vonuláskutató Szakosztály jelentését írásban megkapták a küldöttek. Ha kérdés van, arra válaszol. Haraszthy László: Mi kell ahhoz, hogy a 100 000 gyűrűzőtt madarat meghaladjuk?

Dr. Csörgő Tibor: Már sokszor meghaladtuk. Elsősorban tag kell, aki csinálja. Az idén nem volt elég vállalkozó erre.

Péchy Tamás: A Hüllő- és Kétlétűvédelmi Szakosztály is leadta írásos anyagát, így szintén kérdéseket vár.

Haraszthy László: Hány négyzet lett felmérve?

Péchy Tamás: Nem tudja pontosan. Az adatfeldolgozás még le van maradva.

Haraszthy László szintén kérdéseket vár a Ragadozómadár-védelmi Szakosztály írásos anyagához.

Bank László: Mi van a vetési varjúval?

Haraszthy László: A Szakosztály vezetőség határozata értelmében, folyamatban van az ügyintézés.

Szimuly György: A Vízimadár-védelmi Szakosztály nem küldött írásos jelentést, de az valójában megjelent a VVSZ híradóban bő terjedelemben. Van némi lemaradás a középtávú munkatervhez képest. Igyekeznek ezt felszámolni.

Konferenciát szerveznek a vadászokkal, hogy a jövőben elejét vegyék a védett fajok lelovésának.

13. Napirendi pont: Egyebek

Dr. Szép Tibor átadja az Európai Madármonitoring Tanács jókívánságait, akiket lenyűgözött a munka üteme, ahogy a MMM-t végezzük.

Dénes Péter bejelenti, hogy a Közhasznú Foglalkoztatási Alaphoz pályázunk. Kéri, akinek van munkanélküli foglalkoztatására terve, az a hét végéig jelezze.

Jolsvai Gábor tiltakozó akciót sürget a vadászok ellen. Társadalmi kényszerítő erő kell.

Haraszthy László: Várjuk meg előbb, mi lesz a tárgyalások eredménye. Ha nincs eredmény, lehet tiltakozni.

Palkó Sándor: Mindenki a saját területén figyelje az olaszokat.

Kállay György: Az elnökség javasolja, hogy lépünk be az EUROSITE-ba. Felkéri

Nagy Szabolcsot, hogy ismertesse az EUROSITE-ot és a belépés előnyeit.

Nagy Szabolcs ismerteti a szervezetet.

Szavazás: 51 igen, 1 tartózkodás, 0 nem
Kállay György kikéri a küldöttek véleményét az elkészült reprezentatív éves jelentéséről.

Egyértelmű jó fogadtatás. Kell a színes.

Kállay György 1445-kor berekeszti a Közgyűlést

Táborok

Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor

Sopron - Szárhalom

Helyszín: Sopron, Nemeskúti forrás

Időpont: szeptember 14-október 17.

Elhelyezés: saját sátrakban

Jelentkezés: a tábor kezdetéig

Elsősorban gyűrűzésben és madárszedésben jártas madarászokat varunk, akik nem riadnak vissza a nomád körülményektől sem. VIGYÁZAT! Október elején nem ritkák a fagyos napok.

Érdeklődni lehet: Laczik Dénes, 9435 Sarród, Rév-Kocsagvár, Pf. 4.

Tel.: 99/370-919 vagy 99/370-926 munkaidőben E-mail: dlaczik@syneco.hu

Az Ócsai Madárvárta őszi táborai

szeptember: 20-27.

27-okt. 04.

október: 04-11.

11-18.

Jelentkezni a következő címen lehet: Dr. Csörgő Tibor ELTE Állatszerveztani Tanszék. 1088 Budapest Puskin u. 3., tel.: 266-98-33/2085 mellék E-mail:

Fenekpuszta - madárgyűrűző állomás

Idén az állomás november 15-ig működik.

Gyűrűzők, madárszedők, evezésben, területbejárásban segítők jelentkezését várjuk! Turnusokat nem szervezünk, akár 1-2 napra is szívesen fogadunk jelentkezőket.

Részvételi díjat nem kell fizetni.

Elhelyezés: Fenekpusztán a Balaton partján a résztvevők által hozott sátrakban, szeptembertől lakókocsinkban.

Megközelítés:

Vonattal: Balatonszentgyörgy-Keszthely között, a fenekpusztai állomás mellett fekszik a tábor. Gépkocsival: A 71-es főúton a 111-es kilométer táblánál kell letérni a Balaton felé, majd a vasúti síneken áthaladva jobbra 100 méter a tábor. A nagy sárga sátor és a szürke lakókocsi a cél.

Szükséges felszerelés: sátor, matrac, hálózsák, gumicsizma, esőkabát, tisztálkodó és étkező felszerelés.

Ivóvíz minőségű vezetékves vizet, ételmelegítési lehetőséget, hűtőszekrény használa-

tot, mosdási- zuhanyzási lehetőséget tudunk biztosítani.

Szervezett étkeztetést nem tervezünk, közös bevásárlóutak szervezésével kívánjuk megkönnyíteni az élelmiszerek beszerzését.

Részletesebb információk Palkó Sándortól levélben a 8900 Zalaegerszeg Galamb u. 8. címen, telefonon munkaidőben a 92/330-052, munkaidőn túl a 92/327-142-es számon, vagy a madartav@c3.hu címen szerezhetők meg.

Ócsai Madárgyűrűző Tábor (Actio Hungarica)

Időpont: 1998. szeptember 31-ig.

Aki gyűrűzővizsgát szeretne tenni, azok számára ajánlott min. 5 nap részvétel valamelyik Actio Hungarica táborban.

Jelentkezés, bővebb információ: Csörgő Tibor e-mail: csorgo@ludens.elte.hu tel.: 28/454-443, 1/266-9833/2085

Madártávlat az interneten:
www.c3.hu/~madartav

Legyen Ön is a tagtársunk!
Lépjön be a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületbe!
Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, részt kívánok venni a szervezett természetvédelmi munkában. Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába.

Név:

Lakcím:

Születési dátum:

Tagdíj:

- Tanuló, diák, nyugdíjas 500 Ft/év
- Adózóknak 800 Ft/év
- Családi tagság 1000 Ft/év
- Pártoló tag (minimum összege) 1600 Ft/év

Családi tagok:

Név: Szül. dátum:

.....

.....

.....

A választott tagdíjat betétszámlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek (A megfelelő helyre kérjük, tegyen egy „X”-et.)

Dátum: Aláírás:

Címünk: 1121 Budapest, Költő u. 21.

Par Avian - Légiposta

– zöld levelezőtárs brit földről –

Szeretsz leveleket kapni? Pláne külföldről? Akkor lépje be az MME-RSPB „Par Avian / Légiposta” levelező klubjába, amely minden 18 év alatti természetkedvelő MME tag számára nyitva áll. Mindössze írnod kell nekünk, és mi szerzünk neked egy brit természetvédő levelezőpartnert.

Töltsd ki a mellékelt űrlapot, és küldd el az MME címére (1121 Budapest, Költő u. 21.) egy felbélyegzett válaszboríték kíséretében. Az Brit Királyi Madárvédő Egyesület (RSPB) munkatársai adatbázisuk alapján néhány héten belül keresnek számodra valakit, akinek érdeklődési köre közel áll a tiédhez, s megadják a címed neki, az övét pedig Neked. Ezek után már rajtatok áll, hogy közelebből megismerjétek egymást.

Par Avian – Légiposta – zöld levelezőtárs brit földről

Neved: _____

Lakcímed: _____ (irányítószám) _____ (város)
_____ (ucta, házszám)

Életkorod: _____ (év)

Érdeklődési kör: _____

A levelező társ legyen: fiú lány mindegy (tegyél x-et a megfelelő négyzetbe)

Az angol mellett még milyen nyelven beszélsz? _____

Tagtársaink az alábbi szolgáltatásokban és kedvezményekben részesülnek:

- Kéthavonta kézhez kapják a Madártávlat című folyóiratot.
- Részt vehetnek az egyesület rendezvényein.
- Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Információkat kapnak a madár- és természetvédelem aktuális kérdéseiről, eseményeiről.
- Kedvezményesen hozzájuthatnak az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz, a magyar és idegen nyelvű madártani szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik, hogy kapcsolatokat teremtsenek hasonló gondolkodású emberekkel.
- Kedvezményesen vásárolhatnak madáreleséget, etetőt, odút.
- Lehetőséget kapnak arra, hogy megismerkedjenek a madármegfigyelés, a madárvédelem gyakorlati kérdéseivel, és hogy ezzel ismereteiket a madarakról kibővíthessék, elmélyíthessék.
- Kedvezményesen látogathatják az MME-érdekeltségű területeket.
- Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehetnek egy madarász levelezőlistán.
- Minden új belépőnek eljuttatjuk a Madarak és madarászok című kézikönyvet.
- 1998 a harkályok védelmének éve kártyanaptárt kapnak ajándékba.
- Tagsági igazolványt kapnak.

SÚLYOS

Súlyos környezeti katasztrófa Donanában

Súlyos környezeti katasztrófáról kaptunk hírt a spanyolországi Donanából, amely Európa egyik legjelentősebb vizes élőhelye. A Donana Nemzeti Park része a Világörökségnek, Ramsari Terület, több globálisan veszélyeztetett madárfaj, mint például a márványos réce, kékcsőrű réce élőhelye. A terület mérgező iszappal szennyeződött, amely április végén került a Guadiamar folyóba, amikor egy bányához tartozó gátja összedőlt. Körülbelül 9500 hektáryi földet árasztott el a mérgező iszap, tönkretéve ezáltal a termést, veszélyeztetve a körzetben élő gazdák megélhetését. Az iszapot elterelték, mielőtt elérte volna a vizes élőhelyek legérzékenyebb részét, de még mindig jelentős a felszín alatti vígréteg szennyezésének veszélye. A szennyezett iszapba ragadt halak és gerinctelen állatok megmérgezhetik a madarakat és a tápláléklánc magasabb szintjén levő állatokat. A Spanyol Madárvédelmi Szervezet (SEO BirdLife Spain) közös akciót kezdeményezett a környezeti károk csökkentésére. Az angol RSPB kutatói a helyszínrre utaztak, hogy felmérjék a katasztrófa okozta károkat.

Forras: BirdLife International

Par Avian – Légiposta – zöld levelezőtárs brit földről

Neved:

Lakcímed: (irányítószám) (város)

.....(utca, házszám)

Életkorod (év)

Érdeklődési köröd

A levelező társ legyen: fiú lány mindegy (tegyél x-et a megfelelő négyzetbe)

Az angol mellett még milyen nyelven beszélsz?

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 1121 Budapest, Költő u. 21.

1		2		3	4			5	6	7		8			↘
		9	10				11		12			13			
14	15		16			17		18		19			20		
21		22		23	24				25			26			
27			28		29							30			
		31		32		33				34					
	35				36				37					38	
	39				40	41		42			43				
44		45				46				47				48	
49	50				51				52				53		
54		55		56					57				58		
59			60		61	62		63			64				
65			66			67				68				69	
		70			71						72	73			
↙										74					

A rejtvényben a hosszú és rövid magánhangzók között nem teszünk különbséget.

VÍZSZINTES:

1. A legszebb magyar barokk városok egyike. 3. Pára. 5. E székesegyház orgonáján Liszt Ferenc is játszott. 8. Kalitkában szívesen tartják, mert gondozása egyszerű, egész éven át szorgalmasan énekel és gazdájának jó barátja. 9. Város Svájcban. 12. Nógrád megyei község. 14. Ismeretlen névjele. 16. Azonos az előző kérdéssel. 17. Becézett női név. 19. Vés. 20. Máltai és spanyolországi autójelzések. 21. Állófilm. 23. Oroszországi város a Kaukázus északi lábánál. 26. Ritka férfinév. 27. Helység BAZ megyében. 29. Sérthetetlen. 30. Nógrád megyei helységből való. 31. Becézett leánynev. 33. Dunántúli csatorna. 34. Kanaliz. 37. E madár vékony csipegő hangú. 39. Csak félig nyaral. 40. Hivatalos papírja. 43. I. I. I. I. I. 45. Öreg. 46. Másik becézett női név. 47. Mezőgazdasági eszköz. 49. Radics Vilmos monogramja. 51. Nagyobb szita. 53. Kettős betű. 54. Elkövet. 56. Folyadék. 57. Másik kettős betű. 58.

Létezik ilyen tár is. 59. Elődök. 61. Budapesti tér. 64. Női név. 65. Azonos az 53 vízszintessel. 66. Tetejére. 67. Helyhatározó. 68. Hamis. 69. Azonos a 16 vízszintessel. 70. Csapadék. 71. Két szó: költemény, betűt vet. 72. Ghánai autójelzés. 74. Szeles, nyugtalan élénk madár

FÜGGŐLEGES:

1. Nevére rászolgál, mert szinte az egész világot bejárja. 2. Harmadik kettős betű. 3. Fémkorong. 4. Hal fajta. 6. Nyugat-Szibériai folyó. 7. Szélesre nyiss. 8. Kerpely Kálmán monogramja. 10. Tendo. 11. Nagyon nyugtalan a természete, állandóan ide-oda futkos, röpköd, fajtársaival mindig civakodik s közben hívogatóját halgatja vagy énekel. 14. ...ive, ókori város Mezopotámiában Moszul közelében. 17. Fordított határállomás. 18. Latinul évben. 20. Azonos a 26 vízszintessel. 22. „A” 18. sz. végéig volt ilyen. 24. Radó Sándor monogramja. 25. Olaszországi és thaiföldi autójelzések. 26. Szabvány. 28. Cserép áruja. 30. Becézett férfinév. 32. Ebbe a leányba szeretett Zeus. 34. Római ezeregy. 35. Kémiai elem. 36. Azonos a 34 füg-

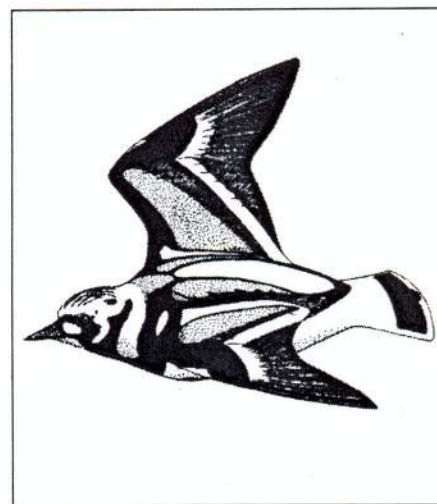
gőlegessel. 37. Kalcium vegyjele. 38. Fordított határrag. 41. Spanyol folyó. 42. Hajófar. 44. Legkedvesebb tápláléka a fenyőfélék magva, nyáron gyakran egész begyük tömve van vele. 48. Itt született Verseyhy Ferenc költő (1755-1822). 50. Ilyen kijárat is van. 51. Nem most. 52. Ilyen velő is létezik. 53. Fűtőanyag. 55. Ilyen szomszédság is van. 58. Sammy Davis monogramja. 60. Ezüstfehér, kékes fényű fém. 62. Verdi opera címe. 63. Vissza: ilyen partner is van. 64. Tengeri hínár. 70. Hant egyik fele. 73. Hidrogén és kálium vegyjele.

Beküldendő sorok: vízszintes 8., 37., 74., függőleges 1., 17., 44.

Beküldési határidő:
1998. október 15.

MEGFEJTÉS

Folyóiratunk V. évf. 3. számában megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: kőforgató, sordély, kis bukó, jeges bűvár, nagy póling. A helyes megfejtők közül Bíró Lóránt tatabányai és Mórocz Attila bajai lakosok Péchy Tamás-Haraszthy László: Magyarország kételtűi és hullői c. művét nyerték, melyet postán küldünk el. Gratulálunk!

Kőforgató Grafika: Kókay Szabolcs

HIBAIGAZÍTÁS

Előző számunk 2. oldalán a fenyőrigó fotóhoz tévesen írtuk a szerzőt, a kép Géczy Gábor felvétele. A tévedésért elnézést kérünk.

*Pincénkben rendszeresen békák tanyáznak – írja Pócsi Béla
Kiskunlacházáról.*

Milyen békák lehetnek ezek, és okoznak-e valami kárt? – kérdi még.

A közvetlenül az udvarra nyíló pincékben, öreg falusi házak küszöbei alatt, földbe ássott krumpliveremben stb. nagyon gyakran ütnék tanyát a zöld varangyok. Ezek az általában 7-10 cm hosszú, mozgékony állatok előszeretettel keresik fel a lakóhelyek környékét, különösen a falusi, városzéli, tanyasi udvarokat, kerteket, vidéki vasútállomásokat, szérűskerteket. A nappali órákat általában pihenéssel töltik, nedves üregben vagy az említett ugyancsak nedves falú pincékben, vermekben többedmagukkal összebújva várják az alkonyati órákat, amikor előbújnak és vadászni kezdenek. A rokon barna varanggyal ellentétben nem másznak, hanem fűgőn ugrálnak és a lassan homályba boruló udvaron valóban úgy néznek ki, mintha életre kelt kövek vagy rögök lennének. A Családi körben szereplő alábbi sorok a zöld varangyról szólnak, és a költő, Arany János, jó megfigyelőkészségét bizonyítják:

„Mintha lába kelne valamennyi rögnek,
Lomha, földi békák szanaszét görögnek”

A költő talán csak abban tévedett, hogy ezeket a kis békákat aligha lehet a lomha jelzővel illetni, ahhoz túlságosan élénken mozognak, ugrálnak zsákmánykeresés közben.

Egyébként felül szürkésárga alapon szabálytalan, néha feketével határolt, zöld foltokkal mintázottak, bőrükön élénkpiros mirigy pontok is láthatók. Bőrük sima, nem olyan „bibircsók”, mint a barna varangyé. Alsótestük piszkosfe-

hér, néha elmosódott foltokkal, friszük gyönyörű zöld (a barna varangy szemszínvörvénye narancsvörös).

A zöld varangy Magyarországon mindenütt gyakori, a sík- és dombvidéken egyaránt előfordul. Ahogy már említettem, kedveli a lakóhelyek környékét, de nagy letelezőn, szőlőkben, gyümölcsösökben, kertekben és nedves réteken is megtelepszik. Bár éjszakai életmódú, éppen a letelezőn nappal is gyakran lehet találkozni vadászgató példányokkal. Tavasszal pedig, mint minden béka, rendszeresen megfigyelhető a szaporodóhelyül szolgáló kiöntések, kubikgödörök, halastavak, bányatavak, lassú folyású vizesárok stb. környékén. Téli pihenőjéből áprilisban bújik elő, a párzási idő általában májusra esik, de korai tavasz esetén már április végén megkezdődik. Ilyenkor hallani a hímek folyamatos, de fokozatosan erősödő, pirregő hangját. Ezzel, akárcsak a madarak énekükkel, a területüket jelzik, illetve nőstényt próbálnak magukhoz csalogatni. Érdekes, hogy hasonló folyamatos pirregő hangja van egy rovarnak (lőtűcsök), több madárfajnak (lappantyú, tücsökmadarak) és végül egy kételtűnek (zöld varangy) is.

A nőstények 5000-12 000 petéjüket hosszú, kocsonyás zsinórban rakják le, a vízben fejlődő (kopolytúval lélegző) lárvák vagy ebihalak általában július végére, augusztusra alakulnak át immár tüdővel lélegző, „igazi” békákká. Szüleikre hasonlítanak, de nagyon parányiak, az ember hüvelykujjának körméen is elférnek. Eleinte tömegesen láthatók az átalakulás helyén, de csakhamar elszélednek, és éjszakai életmódra térnek át. Teljesen önállóak, apró rovarokra, csigákra, pókokra vadásznak a fű között. Az időjárástól függően korábban vagy később, de általában októberben térnek téli pi-

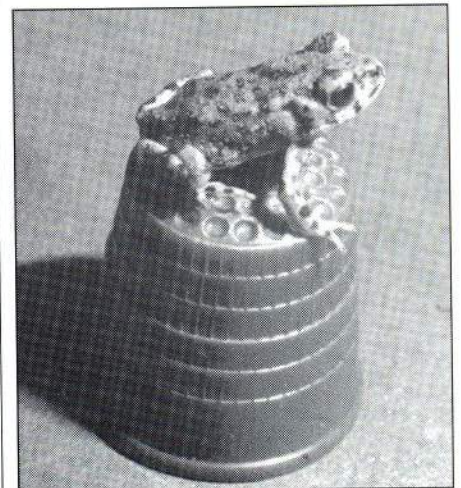
Zöld varangy

henőre földi lyukakban, pincékben, vagy más alkalmas helyen, és többedmagukkal összebújva várják, hogy a tavasz érkezévével a levegő és a talaj ismét átmelegedjen.

A zöld varangy éppen úgy, mint a rokon barna varangy rovarokkal, csupasz csigákkal, férgelkkel táplálkozik, a ház körül a kertészkedő ember ingyenes nap-szamosának számít, éjszakánként rengeteg kártevőt is elpusztít. A gyümölcsöt, zöldséget stb. nem bántja, kárt nem okoz! Mint minden kételtűnek, szüksége van nedvességre, ezért húzódik a nappali órákra a pincékbe, a farakások vagy éppen az öreg, megrepedezett, kiszolgált küszöb alá. Örüljünk annak, ha néhány példány megtelepedett nálunk, ne bántuk, inkább védjük őket!

Frissen átalakult zöld varangy

A gyűszűnyi kis varangy

A szerző felvételei

**Magyar Madártani és
Természetvédelmi
Egyesület,
Tisztelt Szerkesztőség!**

A feldebrői Általános Iskola Kiskócsag Zöldszíves Csoportjának tagjai vagyunk. Falunk Heves megyében a Tarna patak mentén fekszik.

A Madártávlat című folyóiratukban olvastunk egy cikket (Dr. Gyurgyácz József: Pusztuló gyurgyalagok), mely felkeltette érdeklődésünket.

Falunk határában lévő volt homokbánya meredek falában is szép számmal költenek gyurgyalagok. Ezt a területet védnökségünk alá vettük 1996-ban. Először is összegyűjtöttük az itt szétszórta hulladékot. A rengeteg fémhulladékot az iskolai hulladékgyűjtés keretében szállították el, a többi szemetet (papír, rongy, műanyag, üveg) a Polgármesteri Hivatal vitte el. A falunk újságjában felhívtuk a lakosság figyelmét arra, hogy itt védett madarak fészkelnek, és ne használják személerakónak a területet. Nyár elején megfigyeltük a madarak életmódját, és szakkönyvek segítségével közelebről is megismerkedtünk velük. Tavasszal szeretnénk itt egy táblát elhelyezni, ami fölhívja a figyelmet a védett madarakra. Ezt a költőhelyet szeretnénk megóvni, ennek érdekében próbáljuk kideríteni, hogy ki nek a fennhatósága alatt áll. Szeretnénk a gazdával/gazdákkal megállapodni, hogy földműveléskor vegyék figyelembe a védett részt, különösen a költési időszakban.

Falunk méhészgazdait is szeretnénk

Fotó: Péchy Tamás

Madárfaunánk egyik éke a gyurgyalag fölkeresni, hogy az állományukat veszélyeztető „méhészmadarakat” ne lőjék le, hanem más módszerrel próbálják meg őket elriasztani.

Csoportunk 26 lelkes tagból áll, s mi mindnyájan szeretnénk a legtöbbet megtenni azért, hogy megvédjük ezeket a gyönyörű madarakat és megóvjuk költőhelyüket.

Szeretnénk kérni az Önök tanácsait, javaslatait, hogy mit tehetnénk még a gyurgyalagok védelméért.

Segítségüket előre is köszönjük.

Tisztelettel:

**Sokvári Katalin, a Kiskócsag
Zöldszíves Csoport titkára**

Költőüreg a homokfalban

Fotó: Péchy Tamás

**Néhány szót a
gyurgyalagokról**

A napokban többen kerestek meg hazánk egyik legszebb madarának, a gyurgyalagnak védelmével kapcsolatban. Egyesületünk régóta kiemelt feladatának tekinti a partfalban költő madarak védelmét, hiszen állományuk csak szakszerű élőhelykezeléssel tartható fenn. Újabbán egyre nagyobb vita keletkezik a gyurgyalagok károkozásáról a természetvédők és a gazdálkodók, pontosabban a méhészek között. A probléma megoldása még nem körvonalazódott, de megkezdtük tárgyalásainkat a méhészekkel, melynek első része a gyurgyalag országos állományának felmérése. Erre többek között azért is szükség van, hogy megtudjuk a gyurgyalagok állománya vajon akkora-e, mint azt a méhészek állítják. Bár hajlamosak időnként túlzásokba esni, mégsem feltételezzük a rosszhiszeműséget. Saját magunknak is fontos megtudni, hogy e faj állománya hol a legerősebb, hol van szükség speciális védelemre, élőhelykezelésre.

A gyurgyalagokért tenni akaró természetvédő feladata elsősorban az, hogy értesítse a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület területileg illetékes helyi csoportját, vagy közvetlenül a központi irodát. A gyurgyalag fészkelő állományáról gyűjtött adatokat

az Egyesület Monitoring Központja tárolja, és szakértők dolgozzák fel. Az általános adatok (felmérés éve, helye, fészkelő párok száma) mellett szükség van speciális adatok felvételezésére is (partfal fekvése, állapota, hossza, magassága, zavaró körülmények stb.), mely elsősorban a védelem szempontjából fontos információként szolgál. Helyi csoportjaink közül többen is foglalkoznak a gyurgyalag és a partifecske telepek gyakorlati védelmével. Ez sok esetben abból áll, hogy a partfalat a megfelelő magasságú függőleges állapotba kell hozni. Különösen fontos friss partfal készítése a partifecskek számára. A gyurgyalag elfoglalja az évek óta érintetlen falakat is. Gyakori probléma a fészkelőüregek előtt a fák (pl. akác), cserjék felnövése, mely megakadályozza a madarakat az üregekbe történő beszárlásban. A partfal kezelésébe tehát beletartozik a szabad felület biztosítása is. Nem éppen természetvédelmi megközelítés a fiatal akácfák kivágása, de a partfalban költő madarak természetvédelmi értékével összevetve e fölött szemet hunyhatunk.

Valamennyi tagunkat arra kérünk, hogy jelezze nekünk, ha gyurgyalag vagy partifecske telepről van tudomásuk. A részleteket minden érdeklődőnek megküldjük. Egyesületünkben a gyurgyalagok védelmével dr. Gyurácz József, (9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.) a partifecskek védelmével dr. Szép Tibor (4400 Nyíregyháza, Lehel u. 14/a) foglalkozik behatóbban. Az állományadatokat kérjük az Egyesület Monitoring Központjába elküldeni, vagy telefonon megadni: Monitoring Központ 2890 TATA, Pf.: 222.; Tel: 30/343-453; E-mail: monitoring@biosys.net.

Szimuly György

A házi rozsdafarkú család

Szomszédunkban egy üdülő van, körülötte nagy, zöld park. Egész télen, ősszel és tavasszal üresen áll, így az itt élő madarak igen kedvelik ezt a helyet.

A dús lombú fák, cserjék és bokrok megannyi búvó és költőhelyet nyújtanak a madaraknak.

Nagyon sokfajta madár él itt: feketerigók, sárgarigók, vadgalambok, verebek, légykapók, meggyvágók, süvöltők, barázdabillegetők, zöldikék, tengelicek,

szajkók és még sorolhatnám. Közülük mégis a számomra legkedvesebb házi rozsdafarkúakról szeretnék írni. Mindössze egyetlen pár él a parkban.

Minden évben nevelnek fiókákat. Ezen a tavaszon, szegényeknek nagyon sokat kell bajlódniuk fiókáikkal. A három pelyhögombóc egész nap a parkban és a mi udvarunkban röpdös. Mind a hárman rendszerint háromfelől csipognak ennivalóért, így szegény madárszülőknek épp elégük van. Állandóan bogarakat, szúnyogokat, legyeket kell fogniuk éhes fiókáiknak, akik melleleg már nem is olyan kicsik. A szüleiknek arra is figyelniük kell, hogy mindhárman egyformán kapjanak enni. Ennek ellenére az egyik fióka nagyobb testvéreinél. De a másik kettő sem panaszkozhat: olyan gömbölyűek, hogy azt lehetne hinni, kipukkadnak. Pedig mégsem. Az étvágyuk határtalan. A madárszülőknek nem is tudom, hogy mikor van idejük enni. Minden fáradtságra ellenére a rozsdafarkú papa nagyon büszke a fiókáira. Látszik a tartásán. Mindig szemmel tartja őket, és hol a kerítésről, hol a fák ágain ülve büszkén figyel, ahogyan röpdösnek.

A házi rozsdafarkú család minden tagja nagyon szelíd. Egyáltalán nem félnek tőlünk, még a picik se. Az udvarban hol itt, hol ott bukannak fel. A kerítésen ugrálnak, a ruhaszáritó-kötélen vagy a terasz szélén üldögélnek, és még a félbehagyott fűnyíráskor a fűnyíróra is rámerészkednek. Kis fekete, fényes gombszemekkel kíváncsian méregetnek minket néhány méter távolságból. Már tudják, hogy nem kell tőlünk félniük, nem bántjuk őket. Mindig mosolygunk azon, hogy milyen aranyosak, egész nap vígan röpdösnek és várják, hogy szüleik szorgalmasan hordják nekik a bogarakat. Ilyenkor mindig hangosabban csipognak, majdnem úgy, mint a tücsök ciripelése.

Ám hamarosan felnőnek, megerősödnek, szüleik már nem gondozzák őket tovább, maguknak kell gondoskodniuk táplálékról.

De addig még van egy kis idő, és ezt ki is használják. Kergetőznek a kertben, ismerkednek a környezettel, szorgalmasan csipognak szüleiknek.

Ha esik az eső, behúzódnak odájuk védelmébe, ami egy öreg fűzfa oldalában van. Az odú fölött taplók sorakoznak, amik még védettebbé teszik az odút.

Kora tavasszal a parkban levágták a fák ágait, köztük az öreg fűzfát is, de az odút nem bántották.

A fiókáknak hamarosan ki kell repülniük védett fészkeikből. Kicsit sajnáljuk, hogy a kis pelyhes gombócok ilyen hamar felnőnek.

De nem baj, a rozsdafarkú pár jövő tavasszal is itt fog majd lakni a parkban, és lehet, hogy ugyanígy az örökké éhes „gombolyagokkal” fognak vesződni, mint a mostani kis rozsdafarkú fiókák.

Németh Ildikó

Tisztelt Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület!

Ezúton szeretném megköszönni Önöknek, hogy az esztergomi Indikátor és a Földtani Örökségünk Egyesület által szervezett Föld Napjától a Madarak és Fák Napjáig tartó rendezvénysorozatot kérésünkre készségesen támogatták kiadványaikkal.

Programunk szerint április 22-én „Dorog környékének természeti értékei” és rajzkiállítás nyílt a helyi művelődési otthonban, ahol dr. Tardy János úr adta át a 45 díjazott gyermeknek az értékes ajándékokat, díjakat.

A három hét alatt ültettünk fákat Dorogon, barlangásztunk a DINP területén fekvő Benedek Endre Sátorköpusztai gipszbarlangban, volt játszóház, természetismereti vetélkedő a város iskolásainak és filmvetítés is.

Május 9-én madárgyűrés volt az MME Komárom-Esztergom megyei csoportjának vezetői, Musicz László és Szimuly György jóvoltából. Örömmel tapasztaltuk, hogy a környékbeli fiatalok nagyon érdeklődők, és többeknek nagyon jó ismereteik vannak a madarakról, a madarászatról. A résztvevők nagyon élvezték a gyűrést, hogy élőben láthatják a tankönyvekből megismert madarakat, így a fülemülét, barátkát stb...

Mivel programjaink sikerességéhez az Önök támogatása számunkra nélkülözhetetlen volt (a kiadványaik, szóróanyagaik és szakembereik révén), segítségüket még egyszer nagyon köszönöm!!!

Munkájukhoz további sok sikert kívánok!

Tisztelettel:

Wágnerné Gálicz Katalin

A mi rozsdafarkunk

Az első találkozás

Hűvös szeles az idő. A délutáni vonattal érkezünk úgy hét óra tájban Balatonakarattýára.

A bejárati ajtó mellett, a fakorlátan szorosán a falhoz lapulva csapzott madárfióka üldögél. Kézbe veszem, tiltakozás nélkül viseli. Odabent keresek egy kartondobozt, nyílást vágok rá, és beleültem az ázott madárkát. Az éjszakát csendben, békességben, a dobozban tölti. Reggelre kiderül. A májusi napsugarak egykettőre megszártják, s mikorra a falevelek is elvesztik a csillogó esőcseppeket, kiültetem őkelmét a közeli szilvafára.

Nem telik bele talán tíz perc sem, megérkezik a madármama. Őt már megismerem: házi rozsdafarkú. Megeteti fiókáját, majd átrepülnek a szomszéd gyümölcsösbe.

Késő délután, mikorra úgy-ahogy felszáradt a föld, nekiállok a fűnyírásnak. A lemenő nap sugaraiban fel s alá járom a sorokat az egyhangúan berregő géppel. Levél sem rezdül. Ekkor valami meglebben az arcomnál. Önkéntelenül félrekapom a fejemet. Valami korán kelő éjszakázó lepkére gondolok, de tévedés. Madár a tettes, már repül is szinte a vállam felett a másik oldalon. Farktollai rozsdavörösen fénylenek az alkonyati fényben.

Honfoglalás

A tavasz az idén igazán kitett magáért, korán megérkezett. Szezonkezdés, nyitás a hétvégi házban. Rendezkedés, takarítás, vízcsapnyitás a vízaknában. A terasz négyajtós, zsalugáteres ajtaja elé még márciusban három tekeres nád-szövetet támasztott egy kedves jóbarát. A szűk benyíló megvédte a kora tavaszi esőktől, de most már útban vannak.

Amikor a másodikat vállra venném, madárfészket látok a tetején. Mesterein szabályos, geometriai pontossággal elkészített alkotás. Mohával gondosan bélelve. Óvatosan lefeszegetem, és jobb híján felteszem a szekrény tetejére a szobában. Teszem a dolgom, térülök-fordulok. Egyszer csak a szobában meglebben valami, egy madár. A fészek peremén házi rozsdafarkú hím ül, nyilván tanácstalan, ugyan mitévő legyen? Kirepül, visszatér.

Gyorsan kis polcot eszkábálok lécdarabokból, nádszálakat is erősítek az aljára, hátha így otthonosabb. Ráteszem a fészket, és az egészet felerősítem a bejárati ajtó felett a benyíló védett sarkába. Másnap reggel a fészekben pihen az első, rózsaszín, gyöngyházfényű tojás.

Váratlan látogató

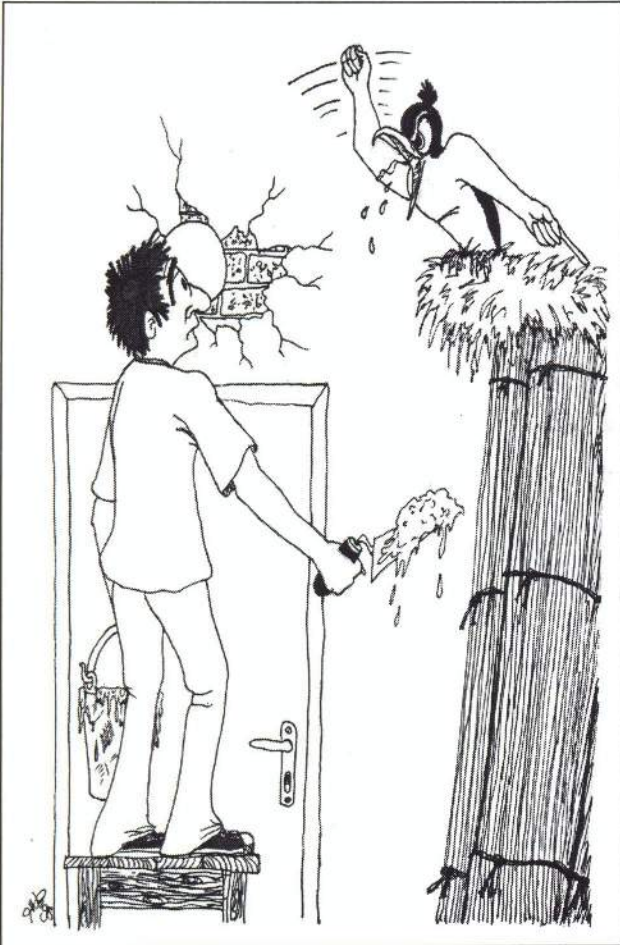
1985. augusztus 14-én, reggel 6 óra 28-kor megmozdult a föld a Balaton északi térségében. Az első, 5-ös erősségű, néhány, félelmetes robajjal járó rengést még több földmozgás követte. Az esti órákban is nyugtalankodott „Gea” anyánk. Másnap este besötétedés után talán tíz óra lehetett, a kis szoba bezárt ablakát megverdeste valaki. Házi rozsdafarkú hím, begyét az ablaküvegnek feszítve verdesett a szárnyaival. Ablakot nyitottam, a madár azonnal berepült. Néhányszor megkerülte a lámpát, majd letelepedett a könyvespolc tetején.

Az ágyban békésen olvasó ifjú úr ekkor közölte, hogy nem szívesen osztaná meg éjszakai álmát egy idegen madárral. Leoltottam ezért a villanyt, és kitértam a kivilágított konyha felé az ajtót. Az állat azonnal átrepült. Ugyanazzal a módszerrel átcsaltam a nagyszobába, ahol némi körrepülés után a függönytartóra telepedett.

Némi televíziózás után asszonyom is kifejtette abbéli véleményét, hogy szívesen venné hivatlan vendégünk távozását, még mielőtt esetleg a függönytartóról valami nemkívánatos a fejére pottyanna.

Okulva, a bevált módszert alkalmaztam. Leoltottam minden fényt, kitértam a teraszra nyíló szárnyasajtót, és felgyújtottam a külső lámpát. Madarunk nem mozdult. Némán és eltökélten üldögélt a lécen. Nem mozdult sem hívásra, sem gyengéd hessegetésre, maradt.

ülnek. Rigó, poszáta, veréb, de még gerle is jelentkezett váltakozva, mindegyik a maga hívó hangján biztatja a megátalkodott fiókat repülésre. Zengetes ricsaj. Madarunk jó ideig tűri, de egyszer csak betelik a mérték. Összeszedi minden bátorságát, kirepül. Vége a kakofóniának.

Furcsa események

Az 1992. esztendő igazán nem volt mindennapinak nevezhető, furcsa volt és tragikus. Április 8-án meglett az első tojás, és öt tojással megkezdődött a költés. Amint a fiókák kikeltek, észrevettem, hogy a hím hiányzik, és helyette egy tojó társult be a famíliába. Két tojó végezte annak rendje-

módja szerint a fiókák táplálását, és ők is röptettek.

Június 6-án idegen tojásokat fedeztem fel a fészekben. Nagyobb, barnafoltos tojásokat. A népes poszátacsalád va-

lamelyik képviselője bitorolta rozsdafarkúék birtokát. 19-ig folyt a 4 db tojás költése, de igen zaklatottan. A tojó a legkisebb neszre felrebbent, alig ült a tojásokon.

Végül 20-án eltűnnek az idegenek tojásokkal együtt. A fészek tatarozva, magasítva, újra bélelve. A rozsdafarkú tojó sürgölődik, körülötte a két hím legyeskedik.

A következő költés első tojását június 25-én rakja le. A fiókák kikelnek, de július 17-én három madárka elpusztul, s csak egy fiókat sikerül épségben felnevelni.

Akaratlan birtokháborítás

Tavaszi lakásfelújítást végzek, tömítem a repedéseket a festés előtt. Munkám végeztével marad egy félmaréknyi gipszes malter. Eszembe jut, hogy kívül az ajtó felett hiányzik a lámpa körül némi vakolat, itt az alkalom, most kijavítom. A fészkelőhely kb. másfél méterre van ettől a helytől. A fészek már készen áll. Kijavítva, bélelve, de tojás még sehol. Úgy vélem, nem háborgatom a társbérloket, kihozom a hokedlit, s munkához kezdek. Alighogy elvégzem az első simítást, a tojó a fészke-re repül, és éktelen hangos, izgatott csipogásba kezd. Ugrál, verdes a szárnyaival. El akar kergetni. Természetesen sikerrel!

Csendben ült, nyilván aludt reggelig.

Mikor odakünt a nap első sugarait köszöntötték a madarak, Ő is megszólalt. Halkan, tapintatosan pittyegett néhányat. Kinyitottam a zsalugátért, az üvegajtót, és őkegyelme zajtalanul, házi rozsdafarkú módon távozott.

Sohasem fogjuk megtudni, minek köszönhetjük váratlan látogatását.

Az előző napi földrengés vagy éjszakai vadász zavarta meg, csak Ő lehetne a megmondhatója, miért keresett mendeiket éppen az embernél.

Röptetés

1986. május 18-án a tegnapi napon megvolt a nagy esemény, kiröptült egy fészekalj fióka. Azazhogy mégsem. A legkisebb, a legutolsó konokul rostokol a fészek peremén. Fekete cipőgombszeme fölényesen, a birtokon belüliek biztonságával tekint ki a világba, de mozdulni sem hajlandó. Korán reggel megkezdődik a hívogatás, az eredmény semmi. Délután arra leszünk figyelmesek, hogy a már megszokott, rozsdafarkú zenebonába idegen hangok keverednek. A fészek közelében, a terasz felett húzódó vezetéken idegen madarak is

Grafikák: Bende László

Madarász Suli VI:

Fiókanevelés 2.

Zsoldos Árpád

A fiókakor, a tojásból történő kibújással kezdődik, és időtartama faji bélyeg, bár a fiókakor végének meghatározása korántsem egyszerű feladat.

Általában a röpképesség elérését tekinthetjük úgy, mint ezen időszak befejeztét, (az énekeseknél 13–20, a sasoknál 70–80 nap) ám a fészek elhagyása nem minden esetben jelenti a teljes önállóvá válást is. A ragadozó madarak fiókái még hetekig szüleik támogatására szorulnak, és ebben az időszakban tanulják meg, – szüleik útmutatásai alapján – a zsákmány elfogását és megölését.

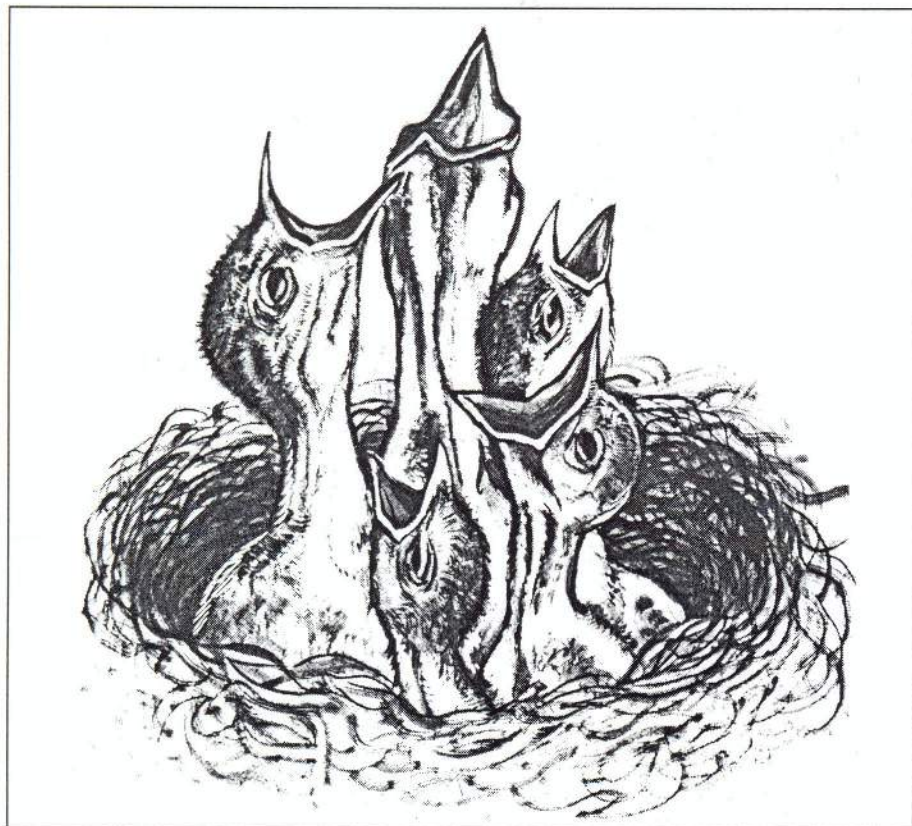
A libák, darvak és még jó néhány faj az őszi vonulást is családi kötelékben kezdi meg, így a fiókák az öreg madaraktól tanulják meg a vonulási

útvonalakat és a létfontosságú pihenőhelyeket. Felnevelésük módja szerint a fajok egy részénél a fiókák fészekhagyók, más fajoknál pedig fészeklakók. Abban az esetben, amikor a fióka nyitott szemmel, fejlett piherruhában jön világra, – de élete első 3–4 napjában nem táplálkozik önállóan – átmeneti formáról beszélünk. Ilyenek egyes guvatfélék fiókái. A szárcsa, a vízityúk pl. két-három, a haris három-négy, a guvat pedig öt-hat napig fészeklakóként viselkedik, de e szakasz elmúltával átalakul fészekhagyóvá, majd nagyon hamar önállóvá válik.

A fészekhagyók, – általában földön fészkelő fajok – a fiókákat a felszáradás után azonnal elvezetik a fészek környékéről. A kicsik jól fejlett piherruhában jönnek világra, idegrendszerük és érzékszerveik kiválóan működnek, önálló táplálkozásra képesek. A szülők gondoskodása ez esetben abban nyilvánul meg,

hogyan a fiókákat elvezetik a táplálékban gazdag területekre, megismertetik velük a megfelelő táplálékot, szükség esetén melengetik, és megvédik őket a ragadozóktól. A hazai madarak közül a vöcsök-, a lúd-, a tyúk-, a daru- (a guvat, haris, vízityúk, szárcsa kivételével) és a lilealakúak fiókái tartoznak ebbe a csoportba.

A fészeklakók fiókái szinte embriónális állapotban kelnek ki a tojásból, többnyire csupaszok vagy piherruhájuk csak gyengén fejlett, és képtelenek az önálló helyváltoztatásra. Többségük vakon jön világra, és táplálkozás tekintetében is teljesen rá vannak utalva szüleik gondoskodására. Valamennyi szervrendszerük fejletlen, kivéve az emésztőrendszert. Az ilyen fiókákat nevelő madarak többnyire magas fákon, sűrű bokrok ágai között, fák, sziklák, üregekben, tehát biztonságos helyekre építik fészkeiket. Ilyenek a gödény-, a gólya-, a vágómadár-, a sólyom-, a kakukk-, a bagoly-, a lappantyú-, a sarlósfecske-, a szalakóta, a harkály- és a verébalakúak rendjei. Az előbbieken felsorolt fiókanevelési módok közül – ha jól meggondoljuk – a legnagyobb terhet a fészeklakók szülei viselik. Melengetniük kell a saját hőszabályzó rendszerrel még nem rendelkező apróságokat. Meg kell szerezni az élelmet, azt szinte bele kell tömni a fiókákba, ugyanakkor tisztán kell tartani a fészket is. El kell hártani az utódokat veszélyeztető támadásokat, ezenkívül még a táplálékforrást jelentő revír „tulajdonjogát” is meg kell tartani. Ehhez képest a fészekhagyó fiókákat vezető madárszülőknek szinte semmi dolguk nincs. Persze ez csak látszólag van így. A fészekhagyó fiókák is igénylik a melengést, ezért éjszaka vagy rossz idő esetén az öregek maguk alá gyűjtik a kicsiket. El kell vezetni őket a táplálékforráshoz, sőt néhány faj esetében a szülőknek meg is kell mutatniuk (el kell játszaniuk) a táplálék megszerzésének módját.

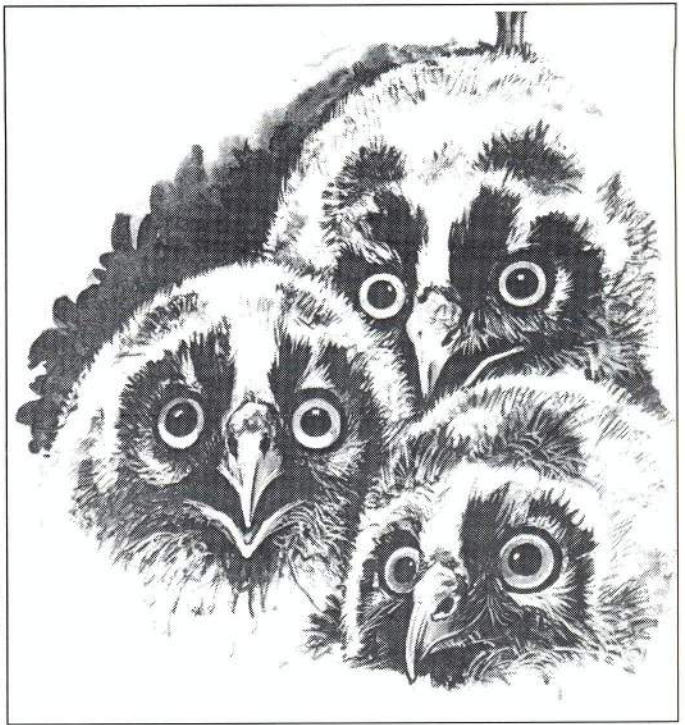

Örökké éhesek

A még röpképtelen fiókák védelmezésében a szülők gyakran bámulatra méltó bátorságot tanúsítanak. Ahol mindkét szülő részt vesz a fiókák felnevelésében, általában a hím száll szembe a támadóval, ezalatt a tojó biztonságos helyre menekíti a kicsiket. Hogy némely madárhím milyen hatásosan képes megvédeni családját, azt bárki tapasztalhatja, ha megpróbálja molesztálni egy balatoni strandon átúszó bütykös hattyúpár fiókáit.

Az etetési módok rendkívül sokfélék lehetnek. Az énekesmadarak rovarok ezreit szállítják a fészkekhez, és tömik azt a fiókák tátogó csőrébe. A gólyák előemésztett táplálékot öklendeznek a fészkekbe a fiaik közé. A gödényfióka az egész fejét bedugja a szülő torokzacskójába, hogy kiszedje onnan a lenyelt halakat. A ragadozók a zsákmányból letépett apró húsdarabkákat helyeznek bámulatos gyengédséggel gyámoltalan pelyheseik csőrébe, a galambok és flamingók pedig a begyükben termelődő tejszerű váladékkal etetnek. A madárszülőknek a fiókás fészkek titokban tartásáról is gondoskodniuk kell. Ezért, – no meg higiéniai okokból is – a madárszülők igyekeznek tisztán tartani a fészket, hogy az árulkodó fehér ürülék nehogy szúrjon a ragadozóknak. Az éppen megetetett fióka csőrétől a szülőmadár azonnal a fióka kloakája felé fordul, és leemeli onnan az éppen ekkorra időzített, nyálkás burokba „csomagolt” székletsomót. Ezt egyes madarak lenyelik, de a többség elszállítja azt a fészkek közeléből. A ragadozó madarak fiókái feneküket felemelve messzire spriccelik ürüléküket a fészkekből, de amíg kicsinyek, és erre nem képesek, a szülők leveles ágakat hordanak a fészkekbe az ürülék letakarására.

A fiatal madarak, legalábbis a kisebb termetű fajok stb. 10 hónapos korukban válnak ivaréretté, és már ekkor költenek is. Ezzel szemben a nagyobbak, mint a varjak, hollók, kisebb sirályok és ragadozók valamint a libák 2 éves korukban; a nagy sirályok, gólyák, hattyúk, kormoránok 3 éves korban lesznek ivarérették. A sasok viszont csak 4–6 éves korukban alapíthatnak először családot. De fajon belül a nemektől is függ az érett kor elérése, mert pl. a túzoktyúk 3, ám a kakas csak 4 éves korában párosodhat először eredményesen. Az ivarérettség elérésével a madár végleg felnőtté, válik és megszűnik minden kapcsolata szüleiével. Persze lehet, hogy ez a megállapítás nem is igaz, mert pl. a kolóniákban élő fajok egyedei között rokonsági kapcsolat is van, és elképzelhető, hogy valamilyen formában „tartják” is ezt a kapcsolatot egymás között. Ez és még sok más titokzatos viselkedési forma a madárvilágban izgalmas kutatási feladatot jelenthet az állati viselkedéssel foglalkozó kutatóknak (etológusnak).

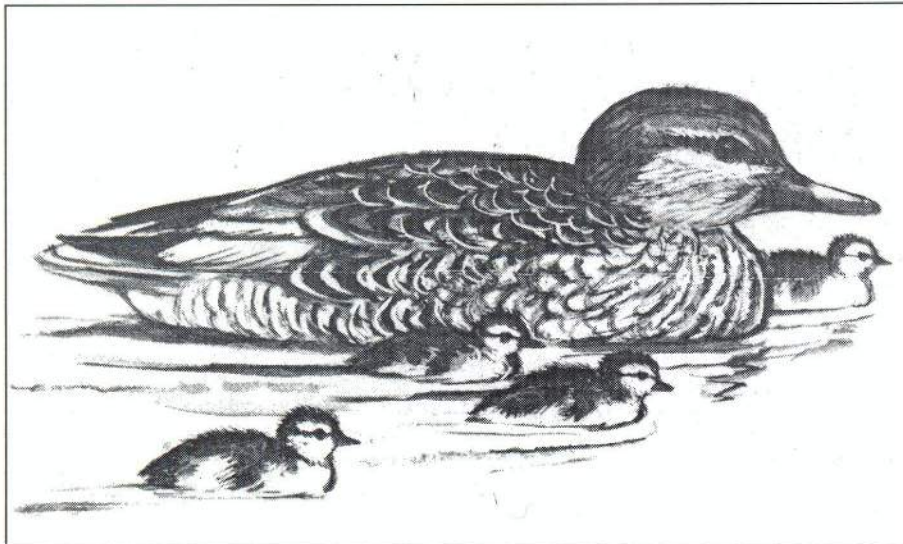

Bagolyfiókák

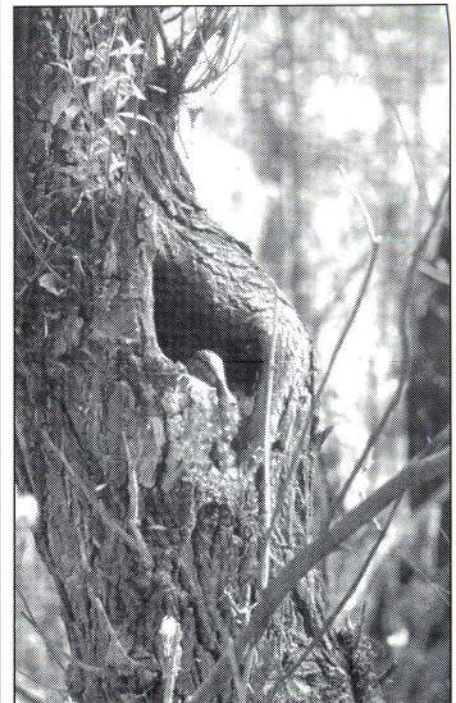
A Madarász Suli következő témája a madárvonulás lesz.

Feladat:

Hazánkban is él az a madár, melynek fiókája, – bár rendszertanilag nem énekesmadár – mégis az énekesmadarak fiókáira jellemző tátogó módszerrel kunyerálja az ételmet. Írjátok meg a szerkesztőség címére, hogy melyik ez a madár, és hogy mi lehet az értelme ennek a viselkedésnek!

Kacsamama kicsinyeivel

Itt talán biztonságosabb, mint a földön
Fotó: Lőrincz István

Bagolykaland II.

Posztós Csaba

Talán unalmasnak tűnhet, hogy már megint a baglyokkal jövök, hisz alig száradt meg még a nyomdafesték legutóbbi baglyos kalandjaim leírásán (lásd Madártávlat V/3). Magam sem gondoltam volna, hogy ilyen rövid időn belül újra szerencsém lesz az éjszaka hangtalan vadászaival.

Még májusban kaptam egy „fülest”, miszerint nem messze tőlünk találtak egy fészket, amelyben bagoly ül. Utánajárva az információnak, hamar megteletem a

fészket, mely egy mezőgazdasági területtel, illetve gyümölcsökkel körülvett fasor egyik szélső akácára épült, úgy öt-öt és fél méter magasságba. Míg a fák ki nem lombosodtak, az alant kanyargó útról is kiváló rálátás nyílt a fészkekre, jóllehet a baglyot (illetve „tollfüle” végét, ami látszott belőle) csak nehezen lehetett észrevenni. Rendszeres kijárássaim során örömmel láttam, hogy bántatlanul kotlik a szülőmadár, sőt június második felében már a pelyhes apróságokat is látni lehetett. Ilyenkor kiálltak a fészek szélére, és sárga szemekkel gyanakodva pislogtak lefelé, a tojó pedig egy közeli fáról figyelte az otthon történeteket. A naptár július negyedikét mu-

tattott, amikor újra arra vitt utam: A fészkekből csak egyetlen fióka lesett lefelé. Nem aggódtam azonban a másik kettőért sem, hisz mint köztudott, a fiatal baglyok

Én és a bagoly A szerző felvételei

Valami gyanús

repülésre alkalmas tollazatuk kifejlődése előtt elhagyják a biztonságos fészket, szétmászkalnak a környező ágakra, bokrokra. Nem is kellett sokat keresgélnem, néhány méterrel arrébb, kicsivel fejmagasság felett megteletem mindkét szökevényt. Hosszúra nyúlt testtel, tágra nyílt szemekkel lesték az eddig még nemigen látott lényt (mármint engem). Felháborodásuknak csak akkor adtak hangot (még hozzá élénken katógó, dühösen fújó hangot), amikor az ismeretlen azon kezdett ügyködni, hogy egyiküket a fotózáshoz kedvezőbb helyre való átpakoláshoz „levadássza”. Makacsul ragaszkodott az általa kényelmesnek gondolt, ám a fényképezés szempontjából a lelegehetlenebb sűrűségben lévő gallyhoz. S bár hatalmas akác-tüskéktől agyonbökődve, összekaristolva apró „sebeket” szereztem, ám mégis győzelmet arattam: ott álltam a kétmaréknyi pihés csöppséggel a kezemben. Kinézve egy megfelelően koros cseresznyefát, felültem rá a baglyocskát. Eleinte még hevesen reagált minden mozdulatomra, később azonban már az okozott nehézséget, hogy kellőképpen felizguljon (mármint a közismert védekező testtartás lefotózásához...).

Végül két tekerics dia elfényképezése után a gallyra pontosan visszatettem, „származási helyére”: kedvenc akácágára, amiért cserébe ezt a kedves, kacintós képet hagyta itt nekem.

Nőjél nagyra, pici bagoly!

Mik lesznek, ha nagyok lesznek?

Halványarany fonalakkal átszótt, csipás reggel volt. Beletörődőn battyogtam a sárga diáknevelő felé, amikor valaki megszorította vállamat. Kübekházi barátném volt, aki a húszas buszról lepatanva, izgatottan rohant utánam. Kezében egy zöld-fehér kockás tetejű befőttesüveget szorongatott. Ez persze rögtön felkeltette érdeklődésemet, annál is inkább, mert levelekkel volt kibélelve az üveg alja, úgyhogy határozottan biosz-szaga volt a dolognak. Márpedig ha biológia, akkor engem is érint. Mindig örömmel fogadom a lelkes ismerősöktől az „alanyokat”, akiket figyelni maga a csoda, az ilyesfajta, örökké kíváncsi természetbúvárnak, mint én. Melinda is tudta ezt, így gyorsan lecsavarta a fedőt, még mielőtt kiestek volna a szemeim. Egy kora avarszínű, meg egy tavaszi fűszínű hernyó hullámozott a növényecskék alatt. Részemről azon nyomban megszerettem őket, márcsak azért is, mert mindkettőjüknek olyan barátságos, piros szeme, s bufla fejecskéje volt.

Az osztályban ellentétes érzelmeket váltottak ki újdonsült szerzeményeim. A „PFÚJJ!” kiáltások mellett volt aki aranyosnak, volt aki közömbösnek, s volt aki undorító, nyálkásnak titulálta őket. Egyesek vandálságukat akarták kiélni rajtuk, de szerencsésen kimentettem a kukacokat karmaik közül...

Otthon a kaktuszaim, meg a fokföldi ibolyához raktam a féltett kincseket, s bámultam őket. Lenyűgözött mozgásuk, dagadt ízeik összhangja, apró lábaik teljesítménye; hiszen nem kis munka elcigőlni egy ilyen telt testet. Lázba hozott az a gondolat is, hogy: „Mik lesznek, ha nagyok lesznek?”, azaz hogy milyen lepkét rejt a fehér szőrös cső?

Talán egy fátyolos, fehér szárnyú balett-táncos hölgyikét, aki csak rám kacsint (vagy rám csápol) majd, s potrohát megrázva, elreb-

ben szívní a nektárnedvet, megcsókolni a könnyed virágszirmokat...

Vagy egy tiritarka szoknyás, vastag potrohú, elegáns, elbűvölő, mosolygós fekete arcú vadóc...?!

Hat hónappal később...

Mély hang hívása ébreszt fel...

Összeragadt szempilláimat dörzsölgetem, amikor sürgető kezek betelnek a gyerekoszobába. Nézd!

Fázós, fekete szárnyú, mozdulatlan, összegubózott, megzavarodott, elhagyott, törekeny kis valami kapaszkodott görcsösen a csúszós üvegfalon. Nem tudtam megszólalni. Kikelt... Csak ez járt a fejemben... Sikerült neki, él.

A születés megfoghatatlansága, az egyszeri csoda fojtogatott, mert olyasvalami történt, ami soha még...

Egy új élet vergődött ki börtönéből, hogy legyen folytatás...

Könnyeim folytak az örömtől.

Élsz...

Kivitem kertünkbe, s gyöngéden lehelyeztem egy napsütötte kis területre, a szarkalábak tövéhez. Szinte látszott, hogyan telítik a naphajsálak erővel apró testét. Pálcika-csokilábaival, sietve masszírozta kókadts csápjait, míg azok is

kiegyenesedtek, megszínésedtek. Megrázta kecses hátsófelét, s az eddig gyászfátyolhoz hasonlatos álvétagok hímporba burkolóztak. Apró, pici gyöngyök ezek, élénk, megtört fényű színekkel. Még összeragadva, esetlenül csüngnek, akadályozva a bátoratlan lépéseket. Szippantóját, ha úgy tetszik pödörnyelvét már ki-kicsapja maga elé. Biztos éhes, hisz kifáradt, s bizonyára megrázta az új.

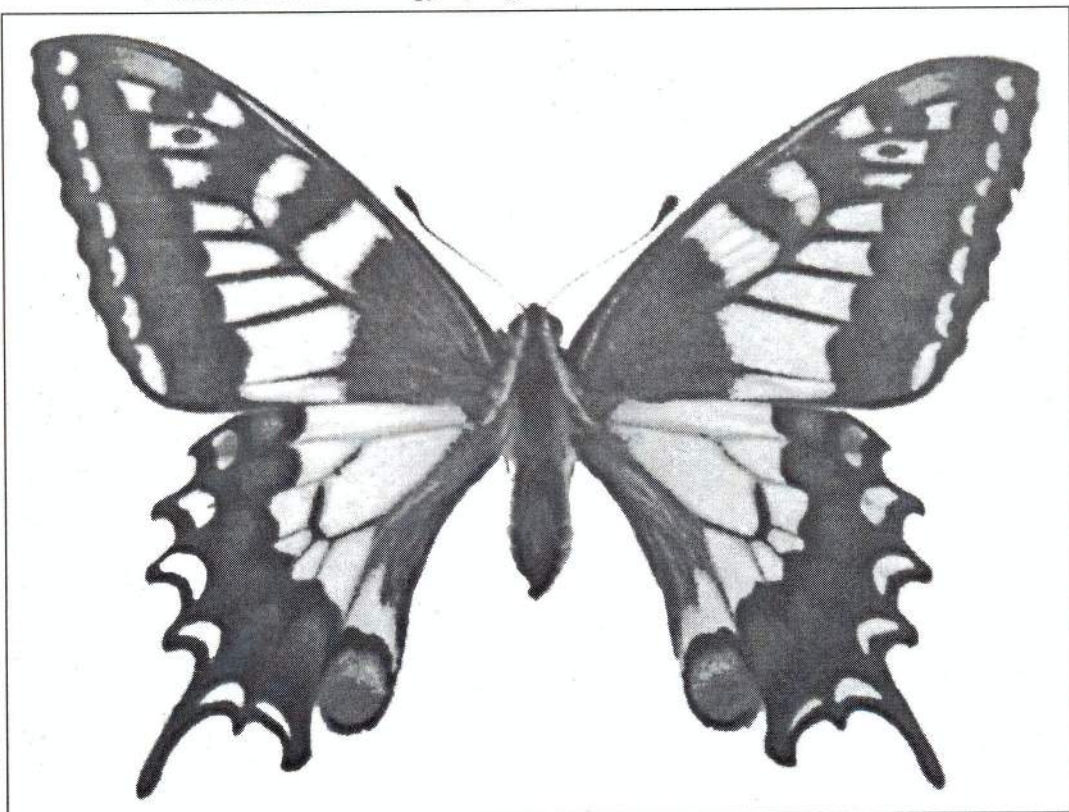
Szárnyai mind jobban és jobban hajtogatódnak, kicsomagolódnak, megfeszülnek, s lassan szétárad tagjaiban a lassan szivárgó nedv... Az életcseppek...

Pompás fecskefarkú lepké, pitypang-sárga alapszínnel, s látszólag véletlenszerűen rápötytyentett kék, fekete, piros foltokkal. A recés széleket sötét csík követi...

Elrebben majd új helyekre, új világba szerencsét próbálva. Lerakja majd petéit (ezt onnan tudom, hogy volt szerencsém megtekintetni a túszerű tojócsövet), továbbörökítve génjeit, hogy újra megismétlődhessen a pillanat varázsa.

Braun Melinda

15 éves tanuló

Munkatársat keresünk!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) pályázatot hirdet erdészeti tanácsadó munkakör betöltésére.

Az erdészeti tanácsadó feladata:

- az MME képvisellete erdészeti ügyekben;
- kapcsolattartás az erdészeti szervezetekkel;
- kapcsolattartás az erdők védelmével foglalkozó más természetvédelmi szervezetekkel;
- természetvédelmi és erdészeti szaktanácsadás erdőgazdálkodók számára;
- közreműködés az erdőkkel kapcsolatos elemzések és tervek elkészítésében;
- részvétel az erdőkkel illetve erdőgazdálkodással kapcsolatos szemléletformáló anyagok előkészítésében.

Feltételek:

- okleveles erdőmérnöki végzettség;
- természetvédelmi ismeretek;
- jó kommunikációs készség;
- gépjárművezetői engedély.

Előnyt jelent:

- több éves erdészeti szakmai gyakorlat;
- szaktanácsadói képzés illetve gyakorlat;
- legalább társalgási szintű angolnyelv-ismeret;
- felhasználói szintű számítástechnikai ismeretek;
- társadalmi természetvédelmi szervezetnél végzett tevékenység.

A jelentkezőktől **1998. október 15-ig** részletes szakmai önéletrajz beadását kérjük az alábbi címre:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest Költő u. 21.

További felvilágosítás:

Nagy Szabolcs természetvédelmi koordinátor
(Tel: 30/593-114)

MME falinaptár

Egyesületünk dekoratív falinaptárt jelentet meg az 1999. évre, madár és természetfotókkal.

A naptár 13 színes oldallal (borító és 12 hónap), 27x40 cm-es méretben jelenik meg, várhatóan október végéig. Az ideális karácsonyi ajándék ára 1000 forint lesz, melyet csak az egyesület rendezvényein lehet majd megvenni vagy az 1/275-6267 telefonszámon megrendelni.

A naptár megvásárlásával
az MME programjait is támogatja!

FELHÍVÁS!

Az MME jövőre lesz 25 éves. Az évforduló alkalmából több kiadvány megjelentetését tervezzük, melyekhez sok fényképre lenne szükségünk. Ehhez kérjük tagtársaink segítségét. Olyan, jó minőségű diakepeket várunk, amelyek bemutatják az egyesület életét, programjait. Az elfogadott diakockákról másolatot készítettünk, majd az eredetét visszajuttatjuk a szerzőkhöz. A képekre garantáltan vigyázunk, hogy nehegy megsérüljenek.

Kérjük mindazokat a fotós kollegákat, akiknek vannak ilyen felvételeik, legyenek a segítségünkre és kölcsönözzenek a felvételeikből.

Magyarország védett növényei címmel hiánypótló, összefoglaló kiadvány megjelentetését tervezi a **MEZŐGAZDA KIADÓ** 1998 második felében.

A kötet Farkas Sándor szerkesztésében, 28 szakmailag elismert botanikus szerző tollából, számos hazai és külföldi természetfotós közreműködésével készült. A teljességre törekvő, minden védett növényünket bemutató könyv A/4-es méretben kb. 380 oldalnyi terjedelemben, 550 nagyobb méretű színes fotóval jelenik meg. Növényföldrajzi, taxonómiai, természetvédelmi, valamint a könyv használatában útmutatást nyújtó bevezető részek után oldalpáronként – a néhány rendhagyó rész kivételével – 4 faj (a bal oldalon a fotók, a jobb oldalon a hozzájuk tartozó szövegek) kerül bemutatásra. A biztos felismerést a morfológiai leírások mellett gyakran részletrajz, valamint ábraanyag és egyes fajcsoportok előtt általános bevezető rész is segíti. A közel 200 hivatásos és amatőr terepbotanikustól az évek során beérkezett számos florisztikai adat összefoglalt megjelentetése is emeli a munka színvonalát. A kiadvány végén felsorolásra (néhol bemutatásra) kerülnek azok a megkülönböztetett figyelemre érdemes magyarországi növényfajok, amelyek (eddig még) nem élvezik a törvény védelmét. A válogatott, e témában hazai keretek között az eddigi legteljesebb fotóanyag méltán emeli a könyvet legjobb természetfotóalbumaink közé. A szerzők reménye szerint e látványos, igényes kivitelű, szakmailag is magas színvonalú könyv a hazai botanikai-természetvédelmi oktatás alapvető irodalma lesz. A kötet a várható könyvesbolti árnál jelentősen olcsóbban, kb. 3200 Ft + postaköltség áron utánvétellel rendelhető meg a **TOLNA MEGYEI TERMÉSZETVÉDELMI ALAPÍTVÁNY** címén: 7101 Szekszárd, Pf.: 90.

FIÓKÁK

Tudod-e, milyen fajok fiókáit ábrázolják a képek?

Ha igen, küldd be nevüket a címünkre november 30-ig!

Vigyázz, az egyik kép valamiért becsapós!

Azt is írd meg, hogy melyik és miért?

Ha mind a négyet eltaláltad, és becsapni sem tudtunk, neved belekerül egy kalapba, s ha a kihúzott tíz között vagy, meglepetéscsomagot kapsz!